

Ambasada
Rzeczypospolitej Polskiej
w Kijowie

INFORMATOR EKONOMICZNY *UKRAINA*

OPRACOWANIE:

WYDZIAŁ EKONOMICZNY
WYDZIAŁ PROMOCJI HANDLU I INWESTYCJI

luty 2015 r.

Spis treści

1. Informacje ogólne	3
1.1. Położenie geograficzne, ludność, obszar, stolica, języki urzędowe	3
1.2. Warunki klimatyczne	3
1.3. Główne bogactwa naturalne	3
1.4. System walutowy, kurs i wymiana	4
1.5. Religia	4
1.6. Infrastruktura transportowa	4
1.7. Obowiązek wizowy	5
1.8. Wykaz świąt państwowych	5
2. System administracyjny	6
2.1. Ustrój polityczny	6
2.2. Władza ustawodawcza	6
2.3. Władza wykonawcza	7
2.4. Struktura administracji państwowej	7
2.5. Sądownictwo gospodarcze	8
3. Gospodarka	9
3.1. Ogólna charakterystyka sytuacji gospodarczej	9
3.2. Tabele:	
– Główne wskaźniki makroekonomiczne	13
– Wielkość produkcji przemysłowej Ukrainy w 2014 r.	14
3.3. Główne sektory gospodarki	20
3.3.1. Sektor metalurgiczny	20
3.3.2. Sektor paliwowo-energetyczny	20
3.3.3. Przemysł maszynowy	21
3.3.4. Sektor rolno-spożywczy	22
3.3.5. Sektor bankowo-finansowy	24
3.4. Uczestnictwo w wielostronnych organizacjach i porozumieniach o charakterze ekonomicznym	25
3.5. Relacje gospodarcze z UE	26
4. Dwustronna współpraca gospodarcza	28
4.1. Gospodarcze umowy dwustronne	28
4.2. Handel zagraniczny	28
4.3. Polskie inwestycje na Ukrainie	29
4.4. Ukraińskie inwestycje w Polsce	31
4.5. Współpraca regionalna	31
4.6. Współpraca samorządów gospodarczych	32
5. Dostęp do rynku	33
5.1. Dostęp do rynku dla polskich towarów i usług	33
5.2. Dostęp do rynku pracy. Świadczenie usług i zatrudnianie obywateli RP	34
5.3. Nabywanie i wynajem nieruchomości	36
5.4. System zamówień publicznych	37
5.5. Ochrona własności przemysłowej i intelektualnej	38
5.6. Akty prawne regulujące aktywność inwestorów zagranicznych i kwestie podatkowe	39
6. Przydatne kontakty i linki	40

1. Informacje ogólne.

1.1. Położenie geograficzne, ludność, obszar, stolica, języki urzędowe.

Położenie geograficzne: Ukraina położona jest we wschodniej części kontynentu europejskiego, na wybrzeżu Mórz Czarnego i Azowskiego. Graniczy z Polską, Słowacją, Węgrami, Rumunią, Mołdawią, Federacją Rosyjską i Białorusią. Przeważająca część kraju znajduje się na obszarze Niziny Wschodnioeuropejskiej. Góry – Karpaty Ukraińskie (z najwyższym szczytem Howerlą – 2061 m n.p.m.) w południowo-zachodniej części kraju i Góry Krymskie zajmują jedynie 5% powierzchni kraju. Najważniejsze ukraińskie rzeki to Dniepr (1121 km – odcinek na obszarze Ukrainy) i Dniestr (925 km – jw.).

Ludność: Według stanu na 1 stycznia 2014 r. liczba ludności Ukrainy wynosiła 45.426 45.533 tys. osób, co oznacza, że w 2013 r. zmniejszyła się o 126 tys. osób. Od kilkunastu lat liczba ludności Ukrainy systematycznie maleje (w 1993 r. Ukrainę zamieszkiwało ponad 52,2 mln osób) za sprawą ujemnego przyrostu naturalnego (w 2012 r. o 142 tys. osób). Średnia oczekiwana długość życia wynosi 71 lat – 66 lat w przypadku mężczyzn i 76 lat w przypadku kobiet. Dzieci i młodzież w wieku do 17 lat stanowią 17,7% populacji, natomiast osoby w wieku powyżej 65 roku życia – 15,3%. Prawie 69% ludności mieszka w miastach.

Według ostatniego powszechnego spisu ludności, który miał miejsce w 2001 r., narodowość ukraińską zadeklarowało 77,8% społeczeństwa. Najważniejsze mniejszości narodowe to: Rosjanie – 17,3%, Białorusini – 0,6%, Mołdawianie – 0,5%, Tatarzy Krymscy – 0,5%, Bułgarzy – 0,4%, Węgrzy, Rumuni i Polacy – po 0,3%.

Obszar: Ukraina jest drugim, pod względem wielkości zajmowanego terytorium (po Rosji) państwem europejskim – jej powierzchnia wynosi 603,5 tys. km².

Stolica: Stolicą Ukrainy jest Kijów, liczący oficjalnie 2,868 mln mieszkańców. Pozostałe największe miasta to Charków (1,451 mln), Odessa (1,017 mln), Dniepropietrowsk (993 tys.), Donieck (950 tys.), Zaporże (766 tys.), Lwów (729 tys.) i Krzywy Róg (652 tys.).

Języki urzędowe: Językiem urzędowym jest ukraiński. Według danych spisu powszechnego z 2001 r. język ukraiński za język ojczysty uznawało 67,5% społeczeństwa, natomiast język rosyjski 29,6%. Język rosyjski jest w powszechnym użyciu (poza zachodnią częścią kraju).

Konflikty zbrojne: Na wschodzie kraju, w obwodach donieckim i ługańskim, od kwietnia 2014 trwa konflikt zbrojny pomiędzy armią ukraińską i wspieranymi przez Rosję separatystami. Na skutek akcji wspieranych przez Rosję separatystów, od marca 2014 roku, Półwysep Krymski znajduje się pod okupacją Federacji Rosyjskiej.

1.2. Warunki klimatyczne.

Klimat jest umiarkowanie kontynentalny, na południowym wybrzeżu Półwyspu Krymskiego zbliżony do śródziemnomorskiego. Średnie temperatury w Kijowie wynoszą -7,5 °C w styczniu i 20,9 °C w lipcu.

1.3. Główne bogactwa naturalne.

Najważniejsze bogactwa naturalne Ukrainy to rudy żelaza (występujące głównie we wschodniej Ukrainie w rejonie m. Krzywy Róg), węgiel kamienny (zlokalizowany przede wszystkim w Zagłębiu

Donieckim w południowo-wschodniej części kraju), rudy manganu (jedne z największych zasobów na świecie, znajdujące się w południowo-centralnej części Ukrainy, w rejonie m. Nikopol), a także gaz ziemny, ropa naftowa (których wydobycie pozwala na pokrycie około 20-30% krajowego zapotrzebowania), siarka, grafit, rudy tytanu, rudy magnezu, potas, sól kamienna, kaolin, rudy niklu i magnezu. Ważnym bogactwem naturalnym są też zajmujące ponad połowę obszaru kraju niezwykle żyzne gleby – czarnoziemy (aż 40% światowych zasobów czarnoziemów znajduje się na Ukrainie).

1.4. System walutowy, kurs i wymiana.

Walutą Ukrainy od 1996 r. jest hrywna (skrót UAH, skrót ukraiński грн.) równa 100 kopiejkom. Oficjalny kurs ukraińskiej waluty wobec dolara amerykańskiego jest publikowany przez Narodowy Bank Ukrainy. Kurs hrywny utrzymywany był na stabilnym poziomie do 7 lutego 2014 r. W związku z trudną sytuacją gospodarczą kraju bank centralny zdecydował się na częściową liberalizację, która skutkowałą deprecjacją ukraińskiej waluty. Kurs hrywny spadł z poziomu 7,993 UAH/USD 7 lutego 2014 r. do 15,77 UAH/USD 1 stycznia 2014. Kurs kantorowy jest jednak wyższy niż oficjalny (ok. 18 UAH/USD 1 stycznia 2014). W ukraińskich miastach funkcjonuje relatywnie duża liczba punktów wymiany walut. Obecnie nie jest konieczne okazanie dowodu tożsamości przy wymianie.

1.5. Religia.

Brak jest oficjalnych danych dotyczących struktury wyznaniowej na Ukrainie. Z badań ankietowych prowadzonych przez niezależne ośrodki wynika, że jako wierzący deklaruje się około ¾ ukraińskiego społeczeństwa, a jako regularnie praktykujący – ok. 35-40%. Wśród wierzących zdecydowanie dominują wyznawcy prawosławia. Są oni skupieni w kilkunastu wspólnotach wyznaniowych, z których zdecydowanie najważniejsze to Ukraiński Kościół Prawosławny Patriarchatu Kijowskiego (z którym identyfikuje się około 30% ukraińskiego społeczeństwa) oraz Ukraiński Kościół Prawosławny Patriarchatu Moskiewskiego (do którego przynależność deklaruje około 20% mieszkańców Ukrainy). Pozostałe ważniejsze wyznania to Ukraiński Kościół Greckokatolicki i Ukraiński Autokefaliczny Kościół Prawosławny. Szacuje się, że rzymscy katolicy i protestanci stanowią po około 1%. Wśród wyznań niechrześcijańskich najważniejszą, choć nieliczną grupą są muzułmanie, reprezentowani głównie przez Tatarów Krymskich.

1.6. Infrastruktura transportowa.

Na granicy Polski i Ukrainy funkcjonuje 12 przejść granicznych – sześć drogowych: Dorohusk-Jahodyn, Zosin-Ustiuług, Hrebenne-Rawa Ruska, Korczowa-Krakowec, Medyka-Szeginie, Krościenko-Stariawa, oraz sześć kolejowych: Dorohusk-Jahodyn, Hrubieszów-Włodzimierz Wołyński, Hrebenne-Rawa Ruska, Werchrata-Rawa Ruska, Przemyśl-Mostyska, Krościenko-Chyrów. Trwają przygotowania do uruchomienia dwóch nowych drogowych przejść granicznych: Budomierz-Hruszew i Dołhobyczów-Uhrynów. Sieć dróg i połączeń kolejowych jest dobrze rozwinięta, choć w wielu przypadkach wymaga modernizacji. W 2011 r. zakończono remont drogi M07 łączącej Kijów poprzez Korosteń, Sarny i Kowel z przejściem granicznym Dorohusk-Jahodyn. Przeprowadzono także remont dróg dojazdowych od przejść granicznych w Rawie Ruskiej, Krakowcu i Szeginiach do Lwowa. Zmodernizowana jest również droga M06 Kijów-Lwów-Czop.

Największe znaczenie w połączeniach międzynarodowych ma lotnisko Boryspol w Kijowie. Lotnisko Kijów-Żuliany oraz porty w Odessie, Charkowie, Dniepropietrowsku, Lwowie, Zaporozżu, Iwano-Frankowsku, Krzywym Rogu, Użhorodzie, Mariupolu, Czerniowcach, Symferopolu, Łużańsku i Równem, choć mają status międzynarodowych, odgrywają rolę głównie w ruchu krajowym. Lotniska w Kijowie, Charkowie i Lwowie zostały poddane gruntownej modernizacji w związku z EURO 2012, w efekcie czego powinno rosnać ich znaczenie w ruchu międzynarodowym. Również zmodernizowane w związku z EURO 2012 lotnisko w Doniecku zostało zniszczone w skutek działań wojennych.

Najważniejsze ukraińskie porty morskie na Morzu Czarnym to Odessa, Iljiczewsk, Piwdenny, Biłhorod Dniestrowski, Mikołajów, Oczaków, Chersoń, Skadowsk, Eupatoria i Teodozja, na Morzu Azowskim: Mariupol, Berdiańsk i Kercz, a na Dunaju: Izmań, Kilija i Reni.

1.7. Obowiązek wizowy.

Obywatele RP wjeżdżający na terytorium Ukrainy są zwolnieni z obowiązku posiadania wizy – wystarczającym dokumentem jest ważny paszport. Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o zasadach ruchu osobowego z dnia 30 lipca 2003 r. daje możliwość przebywania obywatelom Polski na terytorium Ukrainy bez konieczności posiadania wizy do 90 dni w ciągu sześciu miesięcy (z możliwością pobytu kolejnych 90 dni w okresie następnych sześciu miesięcy). Termin ten jest liczony od dnia pierwszego wjazdu na Ukrainę.

W przypadku pobytów dłuższych obywatele RP mogą ubiegać się w miejscowych oddziałach wiz i rejestracji na Ukrainie o wizę pobytową lub zezwolenie na pobyt czasowy.

1.8. Wykaz świąt państwowych.

- a) Nowy Rok – 1 stycznia
- b) Boże Narodzenie (prawosławne) – 7 stycznia
- c) Międzynarodowy Dzień Kobiet – 8 marca
- d) Wielkanoc – święto ruchome, wg kalendarza juliańskiego
- e) Święto Pracy – 1-2 maja
- f) Dzień Zwycięstwa – 9 maja
- g) Święto Trójcy – święto ruchome, 50 dni po Wielkanocy
- h) Dzień Konstytucji Ukrainy – 28 czerwca
- i) Dzień Niepodległości Ukrainy – 24 sierpnia

W przypadku, gdy święto państwowe przypada w sobotę lub niedzielę, to automatycznie dzień wolny od pracy przenoszony jest na poniedziałek.

2. System administracyjny.

2.1. Ustrój polityczny.

Od momentu ogłoszenia niepodległości 24 sierpnia 1991 r. Ukraina jest republiką – demokracją parlamentarną z systemem wielopartyjnym. Podstawą porządku prawnego na Ukrainie jest Konstytucja uchwalona 28 czerwca 1996 r. Zgodnie z konstytucją, Ukraina jest suwerennym i niezależnym, demokratycznym, socjalnym państwem prawa. Jest państwem unitarnym.

Na mocy nowelizacji konstytucji w 2004 r., Ukraina przekształcona została z republiki prezydencko-parlamentarnej w parlamentarno-gabinetową (większość zmian weszła w życie w styczniu 2006 r.). 30 września 2010 r. Sąd Konstytucyjny uznał jednak nowelizację z 2004 r. za niekonstytucyjną i uchylił ją (wskazując na naruszenia procedury przy jej rozpatrywaniu i przyjmowaniu przez parlament). Tym samym przywrócony został porządek konstytucyjny z 1996 roku. Przywrócenie zapisów konstytucji z 1996 roku zdecydowanie wzmacnia prerogatywy i pozycję prezydenta jako szefa władzy wykonawczej, także wobec parlamentu, którego wpływ na rząd został bardzo uszczuplony. Podczas protestów na Ukrainie pod koniec 2013 r. (tzw. Euromajdan) pojawił się postulat powrotu do konstytucji z 2004 r. Ukraińska Rada Najwyższa przywróciła jej funkcjonowanie w lutym 2014 r.

Głową państwa jest prezydent, wybierany w wyborach powszechnych i bezpośrednich na 5-letnią kadencję. Prezydent stoi na czele państwa, reprezentuje Ukrainę na zewnątrz, jest gwarantem suwerenności państwa, kieruje prowadzeniem polityki zagranicznej. Obecnie Prezydentem Ukrainy jest Petro Poroszenko, wybrany na to stanowisko 25 maja 2014 r. Objął swój urząd 7 czerwca 2014 r.

Podział administracyjny. Terytorium Ukrainy dzieli się na 24 obwody (ukr. *oblasti* – odpowiadające polskim województwom), 2 miasta wydzielone – Kijów i Sewastopol oraz Autonomiczną Republikę Krymu. Powyższe jednostki terytorialne dzielą się z kolei na 490 rejonów (ukr. *rajony* – odpowiednik powiatów). Przedstawicielstwo władz centralnych w regionach stanowią Państwowe Administracje Obwodowe, których przewodniczący (potocznie zwani gubernatorami – odpowiednik wojewodów), są mianowani przez Prezydenta Ukrainy. Z kolei Rady Obwodowe (odpowiednik sejmików) wybierane są w wyborach lokalnych.

2.2. Władza ustawodawcza

Jedynym organem władzy ustawodawczej jest jednoizbowy parlament – Rada Najwyższa Ukrainy (Werchowna Rada), licząca 450 deputowanych, wybieranych w wyborach powszechnych. Od 2006 roku Rada Najwyższa wybierana była według ordynacji proporcjonalnej. Obecnie obowiązuje ordynacja mieszana.

W wyborach z 26 października 2014 r. wybrano 423 deputowanych do Rady Najwyższej. Wybory nie odbyły się na Półwyspie Krymskim i na kontrolowanych przez wspieranych przez Rosję separatystów terenach obwodów donieckiego i ługańskiego. Z list partyjnych wybrano 225 deputowanych, a w okręgach jednomandatowych 198. Sześć partii przekroczyło 5% próg wyborczy: Front Narodowy premiera A. Jaceniuka (22,1% głosów), Blok Petra Poroszenki (21,8%), Samopomoc mera Lwowa A. Sadowego (11,0%), Blok Opozycyjny (9,4%), Partia Radykalna O. Liaszki (7,4%), Batkiwszczyna J. Tymoszenko (5,7%).

Podział mandatów w Radzie Najwyższej, po uwzględnieniu wyników głosowania w okręgach jednomandatowych, wygląda jednak trochę inaczej. Największą frakcją jest Blok Petra Poroszenki (149 mandatów), dalej Front Narodowy (82 mandaty), Blok Opozycyjny (40 mandatów), Samopomoc (32 mandaty), Radykalna Partia (22 mandaty), Wola Narodu (20 mandatów), Batkiwszczyna (19

mandatów), Rozwój Ekonomiczny (18 mandatów), Niezrzeszeni (39 mandatów). Niezależni deputowani, wybrani w okręgach jednomandatowych, to w większości byli politycy Partii Regionów. Zasilili oni głównie Blok Petra Poroszenki (kilkunastu) i Blok Opozycyjny (czyniąc z niego trzecią co do wielkości siłę w parlamencie) oraz utworzyli nowe grupy: Wolę Narodu i Ekonomiczny Rozwój. Pięć partii tworzących koalicję (BPP, FN, Samopomoc, Radykalna Partia i Batkiwszczyna) posiada w sumie 304 głosy, co daje im większość umożliwiającą zmianę konstytucji.

2.3. Władza wykonawcza

Władzę wykonawczą sprawuje rząd (Gabinet Ministrów). Po przywróceniu poprawek do konstytucji z 2004 roku stał się on z powrotem głównym podmiotem władzy wykonawczej. Szefa rządu (premiera) nominuje prezydent na podstawie propozycji większościowej koalicji frakcji parlamentarnych. Następnie musi on otrzymać wotum zaufania w Verchownej Radzie. Prezydent nie ma możliwości odwołania premiera.

W wyniku protestów społecznych (tzw. Euromajdan) i opuszczenia kraju przez prezydenta Wikotra Janukowycza, 27 lutego 2014 r. premierem rządu Ukrainy został Arsenij Jaceniuk. Po październikowych wyborach parlamentarnych utrzymał on stanowisko szefa rządu.

Drugi rząd A. Jaceniuka tworzony jest przez koalicję 5 partii: BPP, FN, Samopomoc, Radykalna Partia i Batkiwszczyna. Ciekawostką jest, że trzy ministerstwa powierzono obcokrajowcom (w związku z objęciem funkcji otrzymali ukraińskie obywatelstwo): Ministerstwo Finansów – Natalii Jaresko, amerykance ukraińskiego pochodzenia, Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego i Handlu – Aivarasowi Abromavičiusowi, litewskiemu biznesmenowi działającemu od kilku lat na Ukrainie, a Ministerstwo Zdrowia - Aleksandre Kwitaszwiliemu, byłemu Ministrowi Zdrowia Gruzji.

2.4. Struktura administracji państwowej

Skład Gabinetu Ministrów Ukrainy (wg stanu na 2 lutego 2015 r.)

- Arsenij Jaceniuk – Premier
- Walerij Woszczewski – Wicepremier
- Wiaczesław Kyryłenko – Wicepremier, Minister Kultury
- Hennadij Zubko – Wicepremier, Minister Rozwoju Regionalnego, Budownictwa, Mieszkalnictwa i Usług Komunalnych
- Aleksandre Kwitaszwili – Minister Ochrony Zdrowia
- Natalie Jaresko – Minister Finansów
- Pawło Rozenko – Minister Polityki Społecznej
- Andrij Pywowarski – Minister Infrastruktury
- Pawło Klimkin – Minister Spraw Zagranicznych
- Stepan Połtorak – Minister Obrony
- Pawło Petrenko – Minister Sprawiedliwości
- Aivaras Abromavičius – Minister Rozwoju Gospodarczego i Handlu
- Ihor Szewczenko – Minister Ekologii i Zasobów Naturalnych
- Ołeksij Pawłenko – Minister Polityki Rolnej i Gospodarki Żywnościowej
- Ihor Żdanow – Minister Młodzieży i Sportu
- Wołodymyr Demczyszyn – Minister Energetyki i Przemysłu Węglowego
- Serhij Kwit – Minister Oświaty i Nauki
- Arsen Awakow – Minister Spraw Wewnętrznych
- Hanna Onyszczenko – minister bez teki
- Jurij Stec – Minister Polityki Informacyjnej

Inne, wybrane organy administracji i instytucje gospodarcze oraz ich szefowie:

- Walerija Hontarewa – Narodowy Bank Ukrainy, <http://www.bank.gov.ua/>
- Dmytro Parfienko – Fundusz Majątku Państwowego, <http://www.spfu.gov.ua>
- Mykoła Barasz (p.o.) – Komitet Antymonopolowy, <http://www.amc.gov.ua/>
- Dmytro Wowk – Narodowa Komisja Regulowania Energetyki i Usług Komunalnych, <http://www.nerc.gov.ua/>
- Tymur Chromajew – Narodowa Komisja ds. Papierów Wartościowych i Rynku Kapitałowego, <http://www.nssmc.gov.ua/>
- Ksenia Liapina – Państwowa Służba ds. Polityki Regulacyjnej i Rozwoju Przedsiębiorczości, <http://www.dkrp.gov.ua>
- Ałła Żarinowa – Państwowa Służba Własności Intelektualnej, <http://sips.gov.ua/>
- Witalij Waszynskij – Państwowa Służba Weterynaryjna i Fitosanitarna, <http://www.vet.gov.ua>
- Irina Żuk – Państwowa Służba Statystyki, <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Ihor Czerkaśkij – Państwowa Służba Monitoringu Finansowego, <http://www.sdfm.gov.ua>
- Denys Antoniuk – Państwowa Służba Lotnicza, <http://www.avia.gov.ua>
- Swiatosław Protas – Państwowa Służba Sanitarno-Epidemiologiczna, <http://www.dsesu.gov.ua>
- Mykoła Bojarkin (p.o.) – Państwowa Służba Geologii i Złóż, <http://geo.gov.ua/>
- Ihor Biłous – Państwowa Służba Fiskalna Ukrainy, <http://www.sts.gov.ua>
- Serhij Pidhajnyj – Państwowa Agencja Dróg (Ukravtodor), <http://www.ukravtodor.gov.ua> – Jewhen Prusenko
- Serhij Jewtuszenko – Państwowa Agencja ds. Inwestycji i Zarządzania Projektami Narodowymi, <http://www.ukrproject.gov.ua/> – Władysław Kaśkiw
- Serhij Sawczuk – Państwowa Agencja Efektywności Energetycznej i Energooszczędności, <http://saee.gov.ua>
- Jehor Łuczynkin – Państwowa Agencja Inwestycji Ekologicznych, <http://www.seia.gov.ua>
- Ludmiła Szemelinieć (z-ca), Państwowa Agencja Zasobów Ziemi (w reorganizacji, planowane utworzenie Państwowej Służby Ukrainy ds. Geodezji, Kartografii i Kadastru), <http://www.dazru.gov.ua>
- vacat (po Mychajle Kosiczenko) – Państwowa Agencja Rezerw, <http://www.gosrezerv.gov.ua>

2.5. Sądownictwo gospodarcze

System sądowniczy Ukrainy obejmuje Sąd Najwyższy (SN), sądy powszechne, sądy gospodarcze i arbitrażowe. SN nadzoruje działalność sądów powszechnych. Sądem właściwym do rozpatrywania spraw gospodarczych jest na Ukrainie sąd gospodarczy. Jeśli strony umowy handlowej zawrą w umowie klauzulę arbitrażową – uznają za właściwy do rozstrzygnięcia ewentualnych sporów sąd arbitrażowy. Najbardziej znanym miejscowym sądem arbitrażowym jest Międzynarodowy Sąd Arbitrażowy przy Izbie Handlowo-Przemysłowej Ukrainy w Kijowie. Oprócz ustawodawstwa ukraińskiego na terytorium Ukrainy obowiązują przepisy międzynarodowe, np. ratyfikowana przez Ukrainę Konwencja Waszyngtońska, dotycząca rozstrzygnięcia sporów inwestycyjnych pomiędzy państwem a inwestorami zagranicznymi czy Konwencja Nowojorska, zgodnie z którą Ukraina uznaje wyroki zagranicznych sądów arbitrażowych.

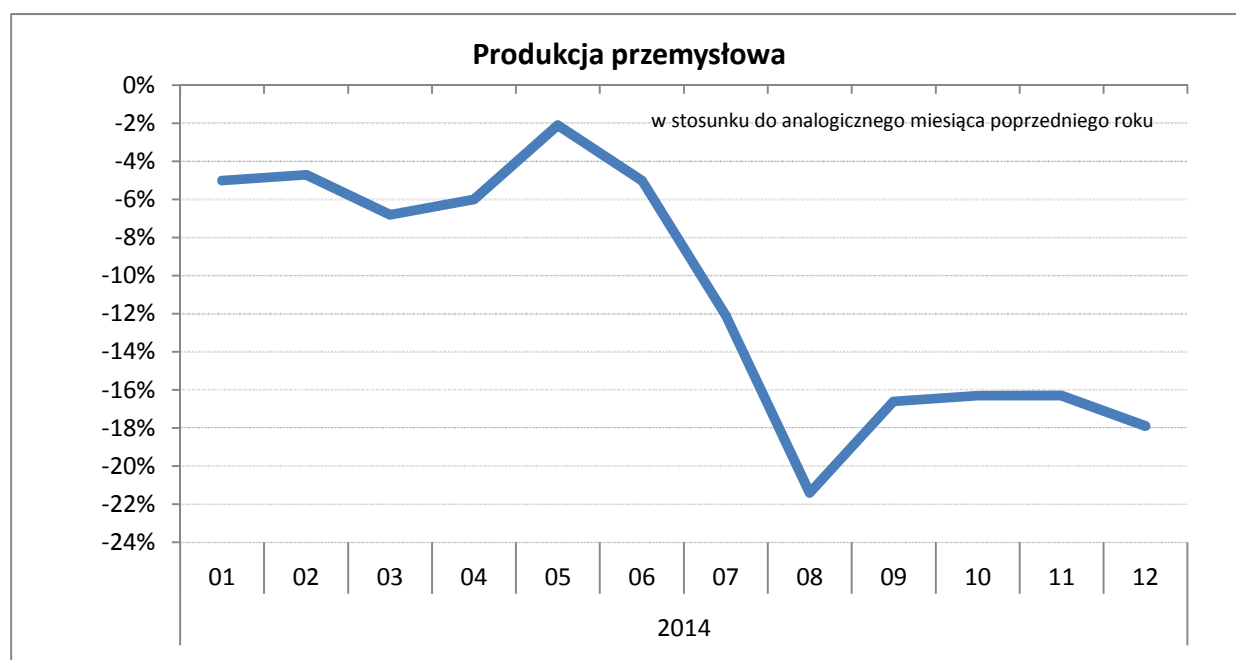
3. Gospodarka.

3.1. Ogólna charakterystyka sytuacji gospodarczej.

W I kwartale 2014 r. PKB Ukrainy liczony w cenach stałych z 2007 r. zmniejszył się o 0,9%, w II – o 4,6%, zaś w III – o 5,3% i nominalnie (w cenach bieżących) wyniósł 428,16 mld UAH. W 2013 roku PKB Ukrainy nie zmienił się (wzrost PKB wyniósł 0%).

Inwestycje kapitałowe. W ciągu pierwszych trzech kwartałów 2014 r. na Ukrainie zrealizowano inwestycje kapitałowe o łącznej wartości **135,48 mld UAH**, co w porównaniu z analogicznym okresem 2013 r. oznacza **spadek o 23%**. W omawianym okresie najwięcej inwestycji trafiło do przemysłu (40,6%), budownictwa (17,2%), sektora handlu i usług (10,2%), rolnictwa (8,2%), transportu (6,4%), sektora operacji z nieruchomościami (4,6%) i telekomunikacji (4,1%). Po trzech kwartałach 2014 r. skumulowana wartość BIZ na Ukrainie spadła o 17,62% (o 10375,4 mln USD) i **wyniosła 48,5 mld USD**. W 2013 roku w ukraińską gospodarkę zainwestowano 247,89 mld UAH, co w porównaniu z 2012 r. oznacza spadek o 10,1%.

Produkcja przemysłowa w całym 2014 r. spadła o 10,7%. Relatywnie wysoką dynamikę wzrostu w skali roku utrzymał jedynie przemysł spożywczy (+2%) i farmaceutyczny (+1,6%) Produkcja metalurgiczna spadła o 14,9%. Jeszcze większy spadek produkcji zarejestrowano w produkcji koksu i przetwórstwa naftowego (o 21,4%), produkcji maszyn i urządzeń (o 21,3%) i produkcji wyrobów z gumy i plastiku (o 9,4%).

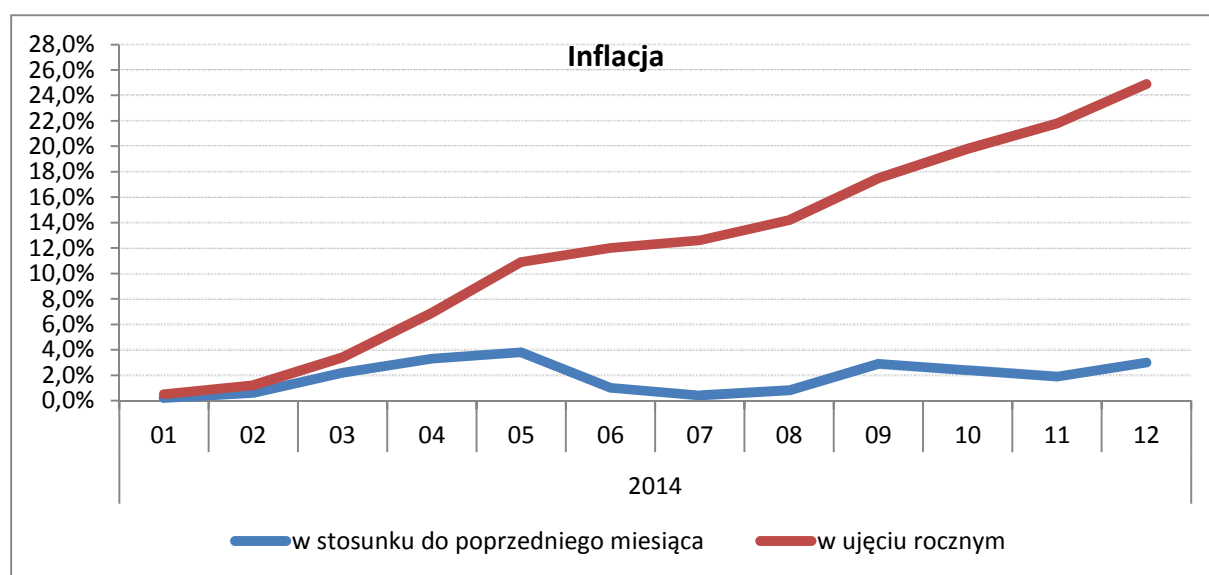

Produkcja rolna w 2014 r. utrzymywała dodatnią dynamikę z wyjątkiem czerwca. **W całym 2014 roku** wobec roku 2013 według wstępnych danych wzrost w rolnictwie **wyniósł 2,8%**. O 4,3% zwiększyła się produkcja mięsa (3 342 tys. ton, dominuje mięso drobiowe), o 0,4% wzrosła produkcja mleka (11,2 mln ton), a o 4,3% zwiększyła się produkcja jaj (19,9 mld szt.). W ciągu całego roku zdążono zebrać 63,8 mln ton zbóż, czyli o 2,4% więcej niż do tego samego momentu ubiegłego roku – o 9,9% wzrosła produkcja pszenicy, o 23% - jęczmienia, o 8,4% - ziemniaków, o 44,2% - buraków cukrowych; o 7,8% spadła produkcja kukurydzy, a o 5,8% - rzepaku. Pogłowie bydła rogatego na początku lipca wynosiło 4,2 mln szt. (spadek o 3,4%), pogłowie trzody chlewnej – 7,6 mln szt. (spadek o 1,9%), a pogłowie drobiu – 218,4 mln szt. (spadek o 1%).

Budownictwo to sektor, który najgłębiej doświadczył skutków kryzysu gospodarczego i najdłużej, bo aż przez trzy lata notował spadek aktywności. Po wzroście prac w budownictwie w 2011 r. o 11%, w kolejnym roku ponownie zanotowano spadek wartości wykonanych prac budowlanych o 13,8%, do poziomu 62,3 mld UAH. W 2013 r. wobec 2012 r. spadek wyniósł 11%, zaś **w całym roku 2014 wobec 2013 spadek wyniósł 21,7%**.

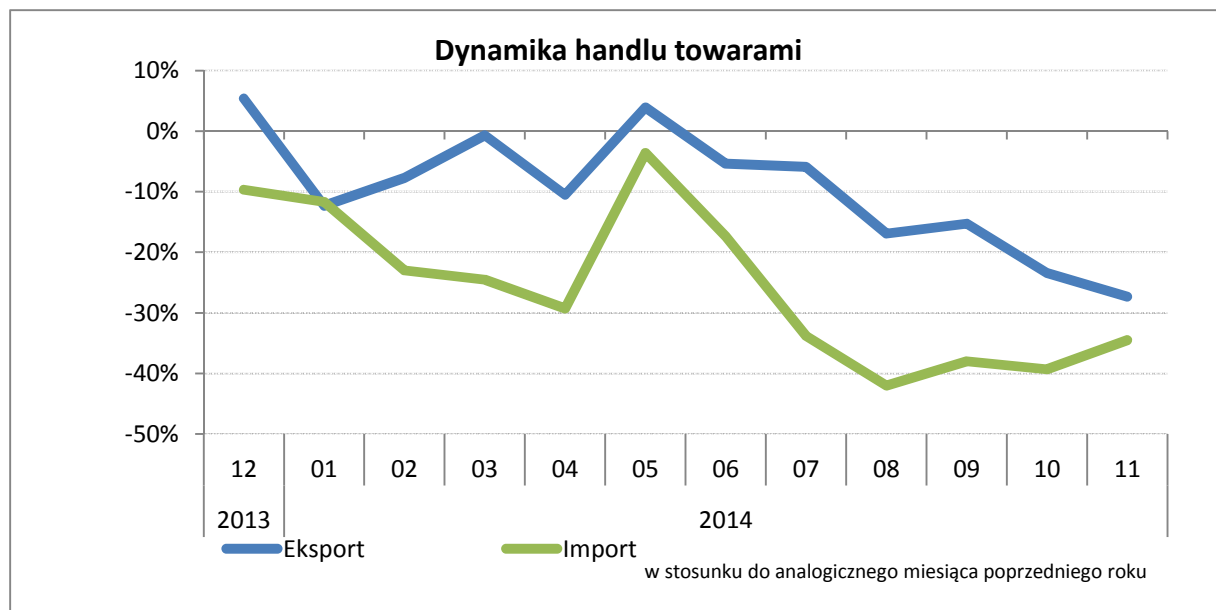
Transport. W 2014 r. na Ukrainie przewieziono 671,2 mln t ładunków tj. **o 10,9% mniej** niż w tym samym okresie roku poprzedniego. W transporcie drogowym przewozy towarowe spadły o 1%, w transporcie lotniczym - o 15,5%, a w transporcie rurociągowym o 20% (wzrosły tylko przewozy w transporcie wodnym – o 3%). Mające blisko 60% udziału w ilości przewiezionych ładunków przewozy kolejowe zmniejszyły się o 10,1%. W omawianym okresie transportem pasażerskim przewieziono 5,9 mld osób, czyli o 5,3% mniej niż w 2013 r.

Inflacja. **W ciągu całego roku 2014 wzrosły o 24,9%**. Powodem inflacji jest wzrost cen wszystkich branych pod uwagę pozycji, zwłaszcza transportu (41,6%, przy czym same ceny paliw wzrosły o 60,7%), opłat komunalnych oraz opłat za gaz, energię elektryczną, wodę i in. (o 34,3%), ochrony zdrowia (o 30%), przedmiotów użytku domowego/AGD (o 27,9%), napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych (o 25,9%), produktów spożywczych i napojów bezalkoholowych (o 24,8%) oraz wypoczynku i kultury (o 24,8%). Ceny produkcji przemysłowej (PPI) na koniec grudnia były wyższe w stosunku rocznym o 31,8%.

Handel wewnętrzny. Obroty przedsiębiorstw zajmujących się handlem hurtowym w 2014 r. wyniosły 986,7 mld UAH i **były niższe o 15%** w porównaniu z rokiem poprzednim. Obroty handlu detalicznego w 2014 r. wyniosły 903,5 mld UAH, co oznacza **spadek o 8,6%** w stosunku do 2013 r.

Handel zagraniczny. W okresie styczeń-listopad 2014 r. ukraiński **eksport towarowy** osiągnął wartość **50,11 mld USD**, co oznacza jego **spadek** w porównaniu z tym samym okresem roku poprzedniego **o 11,3%**. **Import zmniejszył się o 27,6%** i osiągnął poziom **49,82 mld USD**. **Dodatknie saldo** w handlu towarami wyniosło **293,2 mln USD**, co oznacza **poprawę o 12 670,7 mln USD** wobec analogicznego okresu roku 2013. Od początku roku ukraiński eksport spadał szybciej niż import, a w maju odnotował nawet dodatnią dynamikę; jednocześnie od września 2014 można jednak zaobserwować osłabienie spadku ukraińskiego importu przy jednoczesnym przyspieszeniu tempa spadku eksportu.

Udział krajów UE w ukraińskim eksporcie towarowym w omawianym okresie wyniósł 31,7% (wzrost o 7% wobec analogicznego okresu 2013 r.), WNP – 28,1% (spadek o 29,5%). Spośród głównych partnerów handlowych Ukrainy w omawianym okresie wzrósł eksport do Włoch (+9,9%), Polski (+9,1%), Egiptu (+7,3%) i Niemiec (+5,5%). Jednocześnie zmniejszyły się dostawy do Rosji (o 25,5%), Białorusi (o 14,3%), Turcji (o 2,5%) oraz Chin (o 1,1%). Pomimo spadku, Rosja pozostała największym odbiorcą ukraińskich towarów z udziałem 18,7% (w I kwartale – 17,8%, w drugim – 19,4%, w trzecim – 19,7%). Kolejne pozycje w tym zestawieniu zajmowały Turcja (6,5%), Egipt (5,1%), Polska (4,9%), Chiny (4,8%), Włochy (4,6%), Indie (3,4%), Niemcy (3%). Białoruś (3%) i Węgry (2,8%). Największy udział w strukturze towarowej eksportu miały artykuły rolno-spożywcze (30,2%), wyroby metalurgiczne (28,4%), produkty mineralne (11,6%), maszyny i urządzenia (10,6%) oraz artykuły przemysłu chemicznego, w tym tworzywa sztuczne (5,7%) oraz środki transportu (2,9%).

Po stronie importu na Ukrainę na początek grudnia 2014 r. udział państw UE wynosił 38,5% (spadek o 20,6% wobec analogicznego okresu roku ubiegłego) a państw WNP 32,4% (spadek o 36,1%). Wśród głównych partnerów handlowych w porównaniu z analogicznym okresem roku ubiegłego import wzrósł jedynie w przypadku Białorusi (o 12,6%) i Węgier (4,1%). W odniesieniu do pozostałych najważniejszych partnerów handlowych Ukrainy spadki importu wyniosły: z Rosji – 43,4%, USA – 29%, Chin – 28,4%, Włoch – 25,6%, Polski – 23,8% oraz Niemiec – 20%. Mimo spadku dostaw Rosja pozostawała zdecydowanie największym dostawcą towarów na Ukrainę (z udziałem 23,9%), a kolejne pozycje zajmowały Chiny (9,9%), Niemcy (9,7%), Białoruś (7,4%), Polska (5,7%), USA (3,6%), Włochy (2,8%) i Węgry (2,6%). W strukturze importu dominowały: produkty mineralne z udziałem 29,6% (w tym surowce energetyczne 27,8%, z czego gaz ziemny 10,3%), produkty chemiczne i tworzywa sztuczne (łącznie 19,1% udziału), maszyny i urządzenia (16%), artykuły rolno-spożywcze (10,8%), metale i wyroby hutnicze (6,2%) oraz środki transportu (5,0%).

Inwestycje zagraniczne. W pierwszych trzech kwartałach 2014 r. zagraniczni inwestorzy zainwestowali na Ukrainie 1 905,8 mln USD. Uwzględniając odpływ inwestycji, skumulowana wartość BIZ na Ukrainie spadła w tym okresie o 17,62% (o 10375,4 mln USD) i **wyniosła** na dzień 1 października **48,5 mld USD**. Struktura geograficzna skumulowanych inwestycji nie uległa w III kwartale istotnym zmianom. Wiodące miejsce wśród inwestorów zajmuje Cypr, którego udział spadł w całym omawianym okresie do 31,2%. Kolejne pozycje zajmują nadal: Niemcy – 11,9%, Holandia – 10,7%, Rosja – 6,1%, Austria – 5,5%, Wielka Brytania – 4,8%, Wyspy Dziewicze – 4,1%, Francja – 3,4%, Szwajcaria – 2,9% i Włochy - 2,2%. W strukturze sektorowej skumulowanych inwestycji wg stanu na

01.10.2014 r. największy udział mają przemysł (32,0%), sektor finansowy (25,4%), handel i usługi dla ludności (12,8%) oraz operacje związane z nieruchomościami (8,1%).

Budżet i dług publiczny. Wg danych Ministerstwa Finansów Ukrainy, w okresie styczeń-listopad 2014 r. dochody budżetu państwa wyniosły **319,1** mld UAH i były nominalnie o 3,3% wyższe, niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Z kolei wydatki budżetu zwiększyły się o 6,8% i wyniosły 378,3 mld UAH. **Deficyt budżetu** na koniec sierpnia wyniósł **62,3 mld UAH i był o 33,4% wyższy niż w analogicznym okresie 2013 r.** Jednocześnie jednak Ministerstwo Finansów zwraca uwagę, że bez uwzględnienia emisji obligacji wewnętrznych przeznaczonych na pokrycie deficytu *Naftohazu* oraz zwrot VAT deficyt ten wyniósł **46,7 mld UAH**, czyli praktycznie tyle samo, co w analogicznym okresie roku 2013 (46,5 mld UAH). Na koniec listopada 2014 r. łączne zadłużenie publiczne Ukrainy (obejmujące kredyty gwarantowane przez państwo) **wynosiło 1 037,9 mld UAH (69,4 mld USD)**, co oznacza, że od początku roku w hrywnach zwiększyło się o 77,6% (o 453,5 mld UAH), zaś w dolarach – zmniejszyło o 5,2% (o 3,7 mld USD). W efekcie stanowiło **71% zeszłorocznego PKB**. Udział zadłużenia zagranicznego wyniósł 57,34%.

Bilans płatniczy. Według danych Narodowego Banku Ukrainy, w okresie styczeń - listopad 2014 r., w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego, nastąpiło wyraźne pogorszenie stanu bilansu płatniczego. Choć ujemne saldo na rachunku operacji bieżących zmniejszyło się z 14,7 mld USD w okresie styczeń-listopad 2013 r. do 4,5 mld USD w analogicznym okresie roku 2014, spadek ten z dużą nawiązką zniwelowały wyniki rachunku operacji kapitałowych i finansowych, które z nadwyżki rzędu 15,1 mld USD zmieniły się w deficyt w wysokości 6,7 mld. W efekcie, po jedenastu miesiącach 2014 r. bilans płatniczy Ukrainy odnotował deficyt w wysokości 11 mld USD (wobec 416 mln USD nadwyżki w ciągu jedenastu pierwszych miesięcy roku 2013). Pogorszenie odnotowały prawie wszystkie główne pozycje bilansu kapitałowego – z wyjątkiem rachunku operacji kapitałowych, który zanotował niewielką nadwyżkę. Zjawisko to, jak w poprzednich kwartałach, należy tłumaczyć ucieczką kapitału z kraju ogarniętą niestabilnością polityczną powiązaną z masowym wycofywaniem wkładów w bankach w związku z obawami dewaluacyjnymi. **Stan rezerw walutowych** banku centralnego na dzień 1 stycznia 2015 r. **wynosił 7,533 mld USD**. W porównaniu z początkiem roku 2014, stan rezerw na pierwszy dzień roku 2015 był niższy o 12,883 mld USD, czyli aż o 63.1%.

Bezrobocie. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na dzień 1 października 2014 r. wyniosła 464,9 tys. osób, czyli stanowiła 1,8% populacji w wieku produkcyjnym. W trzecim kwartale 2014 roku **stopa bezrobocia** liczona wg metodologii MOP wyniosła **8,9 %**, (1,78 mln osób zdolnych do pracy).

Dochody społeczeństwa. Średni miesięczny dochód na jednego mieszkańca Ukrainy wyniósł w III kwartale 2014 r. 2466,7 UAH (190,48 USD według oficjalnego kursu NBU na dzień 30 września 2014 r.), czyli nominalnie o 4,7% więcej, niż w analogicznym okresie roku 2013. Łącznie w III kwartale nominalne dochody do dyspozycji na Ukrainie wzrosły o 4,4%, jednak realne dochody do dyspozycji - uwzględniające wzrost cen - spadły o 9%. Średnia miesięczna płaca w okresie październik-listopad 2014 r. wyniosła 3521,5 UAH, co oznacza, że w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku wzrosła nominalnie o 7,5%. Płace realne w październiku 2014 r. w porównaniu z październikiem 2013 r. spadły o 13,1%, zaś analogicznie w listopadzie 2014 r. – o 13,5%, co oznacza, że w obydwu miesiącach w porównaniu z okresem październik-listopad 2013 r. płace **spadły realnie o 13,3%**.

Sytuacja demograficzna. Na początku grudnia 2014 r. liczba ludności Ukrainy stanowiła **42 954 tys. mieszkańców**, co oznacza, że od początku roku zmniejszyła się o **119,2 tys. osób**. Spadek ten spowodowany był ujemnym przyrostem naturalnym w wysokości **145,1 tys. osób**, przy dodatnim saldzie migracji na poziomie **25,9 tys. osób**.

3.2. Tabele

Główne wskaźniki makroekonomiczne

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
PKB wartość globalna (nominalnie, mld UAH)	948,1	913,3	1082,6	1316,6	1408,9	1454,9	b.d.
PKB wartość globalna (wg kursu wymiany, mld USD)	123,4	114,3	136,4	164,8	176,3	182,02	b.d.
PKB wartość globalna (PPP, mld USD)	389,9	334,8	353,1	379,1	386,7	400	b.d.
PKB per capita (ceny rynkowe, UAH)	20.534	19.901	23.911	28.852	30.929	31.984	b.d.
PKB per capita (ceny rynkowe, USD)	2.667	2.488	2.980	3.611	3.869	4.001	b.d.
PKB per capita (PPP, USD)	8428	7269	7698	8295	8482	8790	b.d.
Realna zmiana PKB (%)	2,3	-14,8	4,1	5,2	0,2	0%	b.d.
Produkcja przemysłowa (zmiana %)	- 5,2	-21,9	11,0	7,6	-0,5	-4,3	-10,7
Produkcja rolna (zmiana %)	17,1	- 2	-1,4	20,2	-3,9	13,6	2,8
Dług publiczny (w % PKB)	20,0	34,7	39,5	36,0	36,8	40,2	b.d.
Stopa inflacji (CPI, grudzień do grudnia)	22,3	12,3	9,1	4,6	-0,2	0,5	24,9
Stopa bezrobocia (% metodologia MOP)	6,9	9,6	8,8	8,6	8,1	7,7	b.d.
Obroty handlu zagranicznego (towary, mld USD)	152,5	85,1	112,1	151,0	153,5	140,3	b.d.
Eksport towarów (mld USD)	67,0	39,7	51,4	68,4	68,8	63,3	b.d.
Eksport towarów (zmiana %)	35,9	-40,7	29,6	33,1	0,6	-8	b.d.
Import towarów (mld USD)	85,5	45,4	60,7	82,6	84,7	77,0	b.d.
Import towarów (zmiana %)	41,1	-46,9	33,7	36,0	2,5	-9,1	b.d.
Saldo handlu zagranicznego (towary, mld USD)	- 18,5	-5,7	-9,3	-14,2	-15,8	-13,7	b.d.
Obroty handlu zagranicznego (towary i usługi, mld USD)	170,9	99,8	129,3	171,0	173,7	160,7	b.d.
Eksport towarów i usług (mld USD)	78,7	49,2	63,1	82,2	82,3	76,1	b.d.
Eksport towarów i usług (zmiana %)	34,9	-37,5	27,9	30,0	0,2	-7,6	b.d.
Import towarów i usług (mld USD)	92,2	50,6	66,2	88,8	91,4	84,6	b. d.
Import towarów i usług (zmiana %)	40,5	-45,0	30,8	34,2	2,8	-7,4	b.d.
Saldo handlu zagranicznego (towary i usługi, mld USD)	- 13,5	-1,4	-3,1	-6,7	-9,0	-8,5	b.d.
Saldo na rachunku obrotów bieżących (mld USD)	- 11,9	-1,7	-2,9	-9,28	-14,4	-16,5	b.d.
Saldo na rachunku obrotów bieżących (% PKB)	- 6,7	-1,5	-2,1	-5,9	-8,2	-9,1	b.d.
Wartość rocznego napływu BIZ (mld USD)	10,9	5,6	6,0	6,5	6,0	5,7	b.d.
Wartość rocznego odpływu BIZ (mld USD)	0,85	0,94	0,8	1,0	1,9	2	b.d.
Skumulowana wartość BIZ na Ukrainie (mld USD)	35,6	40,1	44,8	50,3	54,5	58,2	b.d.
Skumulowane ukraińskie BIZ za granicą (mld USD)	6,2	6,2	6,9	6,9	6,5	6,6	b.d.
Rezerwy walutowe (mld USD)	31,5	26,5	34,6	31,8	24,6	20,4	7,5

Źródło: Państwowa Służba Statystyki Ukrainy, Narodowy Bank Ukrainy, Ministerstwo Finansów Ukrainy, Bank Światowy

Wielkość produkcji przemysłowej Ukrainy w 2014 r.

	Grudzień 2014	grudzień 2014 / grudzień 2013 (w %)	2014	2014 / 2013 (w %)
Przemysł wydobywczy				
Węgiel gotowy, całość, miliony ton	2,5	43,9	44,7	70,7
Ropa naftowa, tysiące ton	164	91,9	2032	94,1
Kondensat gazu, tysiące ton	56,1	86,7	685	84,4
Gaz naturalny, miliardy metrów sześciennych	1,7	102,3	19,8	101,7
Ruda żelaza niespiekana, miliony ton	14,3	94,8	184	99,5
Koncentrat rudy żelaza niespiekany, miliony ton	5,0	80,8	68,1	97,5
Koncentrat rudy żelaza spiekany, miliony ton	4,5	77,8	60,2	89,1
Wapień, topnik wapniowy i inne kamienie wapniowe do produkcji wapna lub cementu, miliony ton	0,5	41,0	11,5	82,9
Piaski naturalne, miliony metrów sześciennych	0,5	81,3	7,3	78,7
Granulaty, żwir, tłucznia, granulowane i sproszkowane metale, otoczaki, milion metrów sześciennych	3,2	83,9	50,8	89,9
Sól i czysty chlorek sodu, woda morska, tysiące ton	255	74,5	2485	69,5
Przemysł przetwórczy				
Świeża i schłodzona wołowina, tysiące ton	4,3	90,3	51,3	88,1
Mrożona wołowina, tysiące ton	1,5	82,8	16,6	66,5
Świeża i schłodzona wieprzowina, tysiące ton	19,9	97,1	220	108,1
Mrożona wieprzowina, tysiące ton	1,6	170,0	14,1	134,6
Świeże i schłodzone mięso drobiowe, tysiące ton	60,4	95,1	694	101,7
Mrożone mięso drobiowe, tysiące ton	13,1	119,1	149	116,1
Kiełbasy, tysiące ton	21,9	89,8	258	94,8
Soki warzywne i owocowe, tysiące ton	48,1	110,7	453	99,5
Mieszane soki warzywne i owocowe, tysiące ton	19,5	77,9	244	85,5
Naturalne warzywa w puszkach, tysiące ton	2,8	63,1	139	120,3
Nierafinowany olej słonecznikowy, tysiące ton	380	93,1	4226	126,7
Margaryna i podobne tłuszcze, tysiące ton	22,5	83,4	269	96,0
Przetworzone mleko, płynne, tysiące ton	80,4	109,7	1080	114,3
Masło, tysiące ton	7,6	103,6	114	124,8
Twaróg, tysiące ton	5,8	83,6	74,3	91,5
Tłuste, tysiące ton	10,6	89,0	129	78,3
Produkty mleczne, tysiące ton	34,6	90,3	470	91,6
Mąka, tysiące ton	204	98,2	2235	96,5
Chleb i pieczywo, tysiące ton	108	89,1	1335	92,7
Słodkie ciasteczka i wafelki, tysiące ton	22,6	74,5	298	77,6
Biały cukier z buraków cukrowych, tysiące ton	209	136,9	2105	166,8
Czekolada i inne produkty zawierające kakao, tysiące ton	20,6	65,4	230	70,3
Wyroby cukiernicze (włącznie z białą czekoladą), niezawierające kakao, tysiące ton	15,9	104,6	183	91,3
Sosy i preparaty do nich; zmieszane przyprawy i zmieszane przyprawy korzenne, tysiące ton	16,8	88,1	164	92,9

Mieszane smarowidła i tłuszcze, tysiące ton	4,6	102,2	51,7	97,8
Produkty zawierające mleko, tysiące ton	14,4	98,2	172	121,7
Brandy, miliony dekalitrów	419	99,3	2612	88,4
Wódka i inne mocne alkohole, miliony dekalitrów	2027	81,9	21386	95,4
Likiery i inne wyroby spirytusowe, miliony dekalitrów	974	103,3	10407	96,4
Piwo otrzymane ze słodu, włącznie z piwem bezalkoholowym, miliony dekalitrów	16,8	95,7	241	89,2
Naturalna woda mineralna niegazowana, miliony dekalitrów	2,6	84,6	35,9	91,0
Naturalna woda mineralna niegazowana, miliony dekalitrów	5,7	95,5	81,1	94,5
Napoje bezalkoholowe, miliony dekalitrów	9,2	95,0	116	92,9
Papierosy zawierające tytoń lub mieszanki z substytutami tytoniu, miliardy sztuk	5,9	76,9	86,0	99,9
Przędza, tony	208	123,1	2237	123,3
Tkaniny, całość, tysiące metrów sześciennych	7187	100,1	76487	86,7
Koce i pledy, bez kocy elektrycznych, tysiące sztuk	283	121,8	2695	111,7
Bilizna, tysiące sztuk	853	103,4	9370	101,4
Włóknina i materiały wykonane z włókniny, tysiące ton	1490	105,6	18168	102,7
Kostiumy, komplety, żakiety, suknie, spódnice, spódnico-spodnie, spodnie, spodnie na szelkach i z karczkiem typu ogrodniczki, bryczesy i szorty, damskie lub dziewczęce, tysiące sztuk	274	138,8	2325	90,7
Palta, kurtki 3/4, pelerynki, peleryny, anoraki, męskie lub chłopięce, tysiące sztuk	35,4	112,7	461	95,8
Garnitury męskie i chłopięce, tysiące sztuk	21,6	82,1	304	76,7
Kurtki, żakiety męskie i chłopięce, tysiące sztuk	80,1	94,1	804	100,0
Palta, kurtki 3/4, pelerynki, peleryny, anoraki, damskie lub dziewczęce, tysiące sztuk	75,6	80,3	1234	90,1
Kurtki, żakiety damskie lub dziewczęce, tysiące sztuk	111	75,2	1302	100,0
Spódnice i sarafany damskie lub dziewczęce, tysiące sztuk	100	80,1	1367	91,4
Dziana bielizna, tysiące sztuk	1164	49,3	19878	72,5
Odzież i dodatki z futra naturalnego, sztuk	6012	630,8	25497	371,0
Pończochy tkane ręcznie bądź maszynowo, tysiące par	5801	112,9	71632	96,4
Swetry, pulowery, swetry rozpinane, kamizelki i podobne artykuły, tysiące sztuk	101	96,6	969	86,3
Obuwie, tysiące sztuk	2296	92,4	27054	90,5
Buty z naturalnej skóry, inne niż sportowe, z metalowym ochraniaczem na palce i inne buty specjalistyczne, tysiące par	237	67,7	3220	78,6
Drewno przetarte lub strugane wzdłużnie, skrawane warstwami lub obwodowo, nawet strugane, szlifowane lub łączone stykowo, o grubości przekraczającej 6 mm, tysiące metrów sześciennych	123	91,4	1443	96,1
Sklejka, tysiące metrów sześciennych	16,6	108,4	190	106,3
Płyty wiórowe nieprzetworzone, tysiąc metrów sześciennych	111	87,4	1356	95,1
Cięty fornir, tysiące metrów sześciennych	5,0	127,5	56,4	129,6
Arkusze fenirowe, miliony metrów kwadratowych	3,7	112,9	37,7	98,7
Drewniany parkiet, tysiące metrów sześciennych	38,3	146,7	455	110,2
Drewniane okna, drzwi i framugi, tysiące metrów kwadratowych	192	80,7	2502	77,1
Papier higieniczny i sanitarny, tysiące ton	12,8	102,0	147	102,6

Papier i tektura niepowlekana, bibułka papierosowa, tysiące ton	38,0	86,0	478	89,8
Papier i tektura falista, miliony metrów kwadratowych	25,5	89,2	303	88,7
Pudeła i torby z papieru i tektury falistej, miliony metrów kwadratowych	79,5	92,1	886	93,9
Skrzynki i pudła składane, wykonane z papieru lub tektury niefalistej, tysiące ton	8,2	105,7	81,3	92,8
Papier toaletowy, miliony rolek	65,4	102,3	774	108,8
Tapety, metr bieżący	9,1	80,2	169	91,6
Koks i półkoks, gaz koksowniczy, miliony ton	0,9	61,1	13,7	78,2
Wstępnie rafinowana ropa naftowa, miliony ton	0,2	56,2	2,8	79,8
Benzyna o zawartości ołowiu do 0,013 grama na litr, tysiące ton	37,5	32,4	666	66,0
Paliwo Diesel dla transportu drogowego i kolejowego, tysiące ton	41,0	38,3	751	75,1
Mazut, tysiące ton	47,0	55,9	525	82,7
Płynny propan i butan, tysiące ton	37,2	90,1	440	88,1
Farby syntetyczne, tony	455	94,2	5414	75,2
Metaloidy (niemetale), tysiące ton	6,0	82,0	76,8	71,1
Kwas siarkowy, tysiące ton	70,0	178,9	548	101,0
Węglowodory cykliczne, tysiące ton	4,4	37,4	108	77,9
Nieskażony alkohol spirytusowy o zawartości etanolu powyżej 80%, miliony dekalitrów	1,0	56,5	13,1	71,5
Amoniak, tysiące ton	264	118,7	2985	69,2
Mocznik, tysiące ton	75,3	87,1	997	73,4
Azotan amonu (z wyjątkiem tabletek), tysiące ton	50,6	92,8	566	73,4
Polimery chlorku winylu lub inne fluorowcowane olefinowo, formy pierwotne, tysiące ton	4,1	46,7	61,1	70,4
Mocznik i żywice tiomocznikowe, żywice melaminowe, formy pierwotne, tysiące ton	10,7	86,2	144	93,6
Pozostałe żywice aminowe, żywice fenolowe i poliuretany, formy pierwotne, tysiące ton	2,4	94,5	25,4	105,5
Farby i lakiery na bazie polimerów akrylowych lub winylowych, rozpuszczalne w wodzie, tysiące ton	4,1	89,2	79,5	92,5
Farby i lakiery na bazie poliestrów, polimerów akrylowych i winylowych, nierozpuszczalne w wodzie, roztwory, tysiące ton	2,2	74,3	72,0	84,8
Produkty na baize mydła lub używane jako mydło, papier, włóknina, impregnowane lub powleczone mydłem, tysiące ton	1,4	101,4	15,8	97,6
Detergenty i produkty czystości, tysiące ton	24,3	107,1	262	94,9
Produkty kosmetyczne do makijażu i pielęgnacji skóry, tysiące ton	0,5	74,2	6,5	92,9
Produkty do golenia, dezodoranty do ciała i antyperspiranty, środki do kąpieli, kosmetyki, perfumy i wody toaletowe, tysiące ton	4,8	98,4	68,2	99,5
Antybiotyki, tony	72,8	53,4	1351	124,1
Leki oparte na hormonach, tony	19,4	136,3	199	154,0
Inne leki, tony	4,1	93,6	46,2	94,2
Opony do pojazdów rolniczych i inne opony pneumatyczne z gumy, tysiące sztuk	12,4	70,9	210	117,4

Guma utwardzon i jej pochodne, nieutwardzona guma, tony	358	65,2	6308	67,5
Rury, przewody i węże, wykonane z gumy, tony	128	61,5	1823	86,5
Rury, przewody i węże, wykonane z białek syntetycznych, celulozy i twardego plastiku, tysiące ton	9,2	88,6	148	85,6
Płyty z tworzyw sztucznych, płyty, taśmy, folie, taśmy lub w połączeniu z innymi materiałami, tysiące ton	15,3	90,6	175	87,1
Torby i siatki z polimerów etylu, tysiące ton	4,6	86,0	47,9	80,0
Balony, butelki, kolby i podobne artykuły z tworzyw sztucznych, miliony sztuk	248	95,1	3259	94,3
Przybory kuchenne i stołowe, tysiące ton	1,0	74,5	12,6	80,6
Produkty laminowane ze szkła izolacyjnego, tysiące metrów kwadratowych	145	73,5	2192	74,0
Szklane słoiki (w przeliczeniu na 0,5 litrowe słoiki), miliony sztuk	36,0	72,4	696	104,8
Butelki z kolorowego szkła o pojemności do 2,5 litra do zastosowań spożywczych, miliony sztuk	104	79,8	1329	94,8
Płyty i płytki ceramiczne, miliony metrów kwadratowych	4,2	89,9	50,7	86,3
Nieogniotrwałe cegielki ceramiczne, milion standardowych cegieł	68,0	115,8	945	103,5
Cement, tysiące ton	324	81,8	8631	92,1
Wapień, tysiące ton	240	80,7	3122	92,1
Bloki i cegły z cementu, betonu lub sztuczne konstrukcje kamienne, milion standardowych cegieł	137	115,4	1554	99,7
Prefabrykowane elementy konstrukcyjne wykonane z cegieł, betonu lub kamienia, tysiąc metrów sześciennych	147	107,1	1633	88,6
Elementy betonowe, gotowe do użycia, tysiące ton	0,8	74,1	11,1	83,8
Suche mieszanki do budownictwa, tysiące ton	83,1	102,1	1472	94,0
Wyroby z asfaltu lub podobnego materiału w rolkach, miliony metrów kwadratowych	0,7	177,9	27,0	84,3
Surówka, tysiąc ton	1775	71,8	24802	85,3
Stal, z wyłączeniem półwyrobów stale przetwarzanych, tysiąc ton	929	81,9	12652	84,0
Półwyroby stale przetwarzane, tysiąc ton	1003	67,2	14414	81,4
Półwyroby walcowane i kłute, tysiąc ton	555	99,6	6471	93,5
Walcowane materiały żelazne, tysiące ton	974	69,9	14401	81,0
W tym płaskie walcowane na gorąco wykonane z metali niestopowych i stali stopowej, z wyłączeniem stali nierdzewnej i stali szybko tnącej	307	64,3	4867	82,6
Walcowane na gorąco wyroby ze stali stopowej (innej niż nierdzewna) o szerokości 600 mm	88,1	54,4	1501	92,8
Profiles of non-enclosed steel alloy, hot-drawn or hot-pressed (extruded) Wyroby z nieobudowanych stopów stali ciągniętych lub wytłaczanych na gorąco	82,6	64,5	1396	62,4
Rury różnych szerokości, wyroby drążone z metali żelaznych, tysiące ton	114	92,5	1520	84,1
Drut stalowy, tysiące ton	213	93,6	308	85,8
Prefabrykaty i konstrukcje ze stali lub surówki hutniczej, tysiące ton	3,8	47,8	47,4	70,2
Inne konstrukcje, elementy konstrukcji, płyty, płyty i podobne wyroby z metali kolorowych i aluminium, tysiące ton	20,6	72,2	283	69,3

Kaloryfery grzewcze z metali żelaznych, tysiące ton	0,2	37,8	8,6	45,8
Bojlery grzewcze, tysiące sztuk	17,1	203,9	269	99,8
Zbiorniki metalowe i zbiorniki o objętości powyżej 300 litrów, tysiące ton	1,0	62,6	11,6	62,6
Urządzenia półprzewodnikowe, mln sztuk	0,2	14,1	3,3	32,8
Urządzenia do pomiaru wielkości fizycznych i chemicznych, tysiące sztuk	32,9	108,5	454	101,1
Urządzenia kontrolujące charakterystyki fizyczne, tysiące sztuk	607	111,5	5848	92,4
Liczniki energii elektrycznej, tysiące sztuk	95,9	47,1	1487	89,9
Urządzenia do automatycznej regulacji i sterowania, tysiące sztuk	0,8	38,3	19,4	76,5
Termostaty, monostaty, urządzenia kontrolujące i in., tysiące sztuk	12,4	230,0	77,9	92,2
Silniki elektryczne i prądnice prądu stałego, tysiące sztuk	1,2	84,2	15,0	76,5
Silniki elektryczne i prądnice prądu przemiennego, tysiące sztuk	16,3	80,1	203	87,8
Transformatory, mln sztuk	0,7	149,0	6,1	128,4
Urządzenia stabilizujące dla lamp wyładowczych i próżniowych, przetwornic i in., tysiące sztuk	208	184,3	2070	130,8
Urządzenia elektryczne wysokich napięć, tysiące sztuk	17,9	76,3	229	65,4
Urządzenia elektryczne niskiego napięcia, miliony sztuk	0,5	85,3	7,8	73,2
Urządzenia elektryczne do przełączania lub zabezpieczania obwodów elektrycznych do napięć nie przekraczających 1 000 V, sztuki	30,5	129,9	577	139,6
Urządzenia elektryczne do przełączania lub zabezpieczania obwodów elektrycznych do napięć przekraczających 1 000 V, sztuki	678	40,1	7659	84,2
Akumulatory ołowiowe, tysiące sztuk	188	32,6	2929	56,8
Drut izolowane, tysiące ton	343	58,1	5325	51,6
Przewody elektryczne dla napięć pon. 1000 V, tysiące kilometrów	40,3	109,6	430	87,1
Przewody elektryczne dla napięć pow. 1000 V, tysiące kilometrów	203	64,9	4186	64,2
Urządzenia elektryczne, mln sztuk	4,8	105,3	53,2	110,8
Maszyny myjące, tysiące sztuk	23,9	148,0	220	97,5
Systemy hydrauliczne, tysiące sztuk	1,5	75,9	24,5	77,6
Pompy odsrodkowe do cieczy, tysiące sztuk	10,1	109,5	204	88,3
Wały napędowe i korbowody, tysiące ton	0,4	64,9	5,7	69,8
Podnośniki i przenośniki pneumatyczne, sztuki	276	144,5	3247	93,5
Wyposażenie walcowni, przenośniki rolkowe, kantowniki i manipulatory, sztuki	25	24,0	437	60,4
Maszyny do księgowania, kasy fiskalne maszyny etykietujące, maszyny do wydawania biletów itp., tysiące sztuk	1,1	10,6	25,1	22,4
Przemysłowe urządzenia chłodzące, zamrażające i pompy grzewcze, tysiące sztuk	2,6	58,7	39,4	63,3
Maszyny i urządzenia do filtrowania lub oczyszczania cieczy, tysiące sztuk	0,3	14,9	12,4	84,6
Traktory dla rolnictwa i leśnictwa, sztuki	415	120,6	4102	97,2
Pług, sztuki	78	63,4	1835	83,7

Spulchniacze i kultywatory, sztuki	341	131,7	3538	83,2
Brony talerzowe, sztuki	139	235,6	1904	100,0
Siewniki, sztuki	285	118,3	2893	83,1
Maszyny obróbki drewna, sztuki	94	74,6	951	82,3
Konwertery i maszyny odlewnicze, formy i kadzie używane w hutnictwie i odlewnictwie, sztuki	35	19,9	740	27,2
Walce do walcarek, sztuki	671	81,6	6561	82,1
Maszyny wiertnicze i tunelujące, sztuki	49	222,7	502	54,7
Maszyny do sortowania, rozdrabniania, mieszania i podobnego rodzaju obróbki gleby, kamieni, rud i innych substancji mineralnych, sztuki	238	86,5	6097	77,2
Maszyny i urządzenia do obróbki mięsa lub drobiu, sztuki	700	72,2	10260	53,8
Autobusy, sztuki	33	8,5	890	34,7
Samochody, tysiące sztuk	119	33,8	1221	61,4
Przyczepy i naczepy samochodowe, tysiące sztuk	2,0	221,6	28,6	116,6
Wagony towarowe, kolejowe lub tramwajowe, bez własnego napędu, tysiące sztuk	0,4	26,0	6,0	23,8
Produkcja i dystrybucja energii elektrycznej, gazu i wody				
Energia elektryczna, mld kWh	16,7	90,4	181,9	94,5
- Elektrownie termalne i termalno-elektryczne	7,6	81,0	82,8	88,1
- Elektrownie atomowe	8,3	102,4	88,4	106,2
- Elektrownie wodne	0,7	75,3	9,3	64,2
- Energia elektryczna pochodząca ze słońca i wiatru	0,1	138,6	1,4	173,7

3.3. Główne sektory gospodarki

3.3.1. Sektor metalurgiczny

W 2014 r. metalurgia miała 19,2% udziału w strukturze produkcji przemysłowej Ukrainy, przy czym dominującą pozycję tradycyjnie zajmuje produkcja żelaza i stali. Według danych Światowego Stowarzyszenia Stali w 2014 r., produkcja stali na Ukrainie spadła w porównaniu z rokiem 2013 o 17,1%, z 32,8 do 27,2 mln t. Tendencja spadkowa utrzymuje się od kilku lat (w 2011 r. produkcja wynosiła 35,3 mln t.). W rezultacie Ukraina zajmuje 10 miejsce wśród największych producentów stali na świecie (1,7% światowej produkcji wobec 2% w 2013 r.). Ukraina jest jednym z największych na świecie eksporterów stali. Eksportowe znaczenie tego sektora dla Ukrainy porównać można do roli sektora naftowo-gazowego w gospodarce rosyjskiej: mimo obserwowanego od kilku lat regresu metalurgia zachowuje nadal dominujący udział w strukturze ukraińskiego eksportu (27,8 w 2013 r., 27,5% w 2012 r., 32,3% w 2011 r., 33,7% w 2010 r.; 41,2% w 2008 r.). Tradycyjnie 70-80% produkcji ukraińskiego hutnictwa trafia na rynki zagraniczne, co powoduje jednak, iż omawiany sektor gospodarki Ukrainy jest bardzo wrażliwy na wahania światowej koniunktury. Sprzedaż produkcji metalurgicznej za granicę przyniosła Ukrainie w 2013 r. 17,5 mld USD.

Produkcja ukraińskiego hutnictwa żelaza koncentruje się w południowo-wschodniej części kraju (Donbas, obwody dniepropietrowski i zaporoski), gdzie od końca XIX w. budowano zakłady w pobliżu miejscowych, jednych z największych w świecie złóż rud żelaza. Do 2005 r. najważniejsze kombinaty hutnicze były kontrolowane przez miejscowy biznes (poza metalurgia kolorową, w której już wcześniej pojawili się inwestorzy rosyjscy). Sytuacja zaczęła się zmieniać w 2005, kiedy największy kombinat hutniczy kraju – „Kryworizstal” – przejęty został przez grupę Mittal Steel (obecnie „Arcelor-Mittal Krywyj Rih”). W ostatnich latach poważnie nasiliła się ekspansja koncernów rosyjskich. Na przełomie 2007 i 2008 r. koncern Evraz Group przejął część metalurgicznych aktywów ukraińskiej tzw. Grupy Prywat, na przełomie 2009/2010 r. rosyjscy inwestorzy przejęli ponad 50% akcji Związku Przemysłowego Donbasu (koncernu hutniczego, do którego należą m.in. huty w Ałczewsku i Dnieprodzerżyńsku, a za granicą m.in. Huta Częstochowa), a wiosną 2010 r. – większość akcji huty Zaporizstal. Z Rosjanami rywalizuje ukraiński holding górniczo-hutniczy Metinvest R. Achmetowa, który po przejęciu w połowie 2010 r. kontroli nad mariupolską hutą im. Iljicza stał się jednym z największych w Europie producentów stali. Pięć czołowych kombinatów hutniczych Ukrainy (Kryworizstal, Mariupolski Kombinat im. Iljicza, „Azowstal”, Zaporizstal oraz Ałczewski Kombinat Hutniczy) przez lata plasowało się na liście 80 największych branżowych zakładów świata, publikowanej przez Międzynarodowy Instytut Żeliwa i Stali.

3.3.2. Sektor paliwowo-energetyczny

Sektor paliwowo-energetyczny, obejmujący wydobycie surowców energetycznych (ropa, gaz ziemny, węgiel), przetwórstwo ropy naftowej, produkcję energii elektrycznej itp., miał w 2014 r. łącznie 27,8% udziału w strukturze produkcji przemysłowej Ukrainy. Jako tzw. strategiczny sektor gospodarki, pozostaje on nadal w dużym stopniu pod kontrolą państwa, zarówno w zakresie infrastruktury transportowej (tranzytowej), jak i głównych mocy wytwórczych. Wyjątkiem są elektrownie konwencjonalne, które w około 70% należą do koncernu DTEK R. Achmotowa. W 2014 r. na Ukrainie wydobyto 20,5 mld m³ gazu oraz 2,7 mln ton ropy naftowej. Zdecydowana większość wydobycia przypada na podmioty podległe państwowemu holdingowi NAK Naftohaz Ukrainy, choć w 2014 r. bardzo dynamiczny wzrost zanotowały prywatne spółki.

Utworzony w 1998 r. Naftohaz kontroluje większość wydobycia gazu i ropy oraz całkowicie transport i tranzyt tych surowców przez terytorium Ukrainy. Koncern ten, mimo trudnej sytuacji finansowej, pozostaje od lat największym przedsiębiorstwem Ukrainy. Mające podobną strukturę państwowe holdingi NAK Energetyczna Kompania Ukrainy (skupia państwowe aktywa w elektroenergetyce) oraz

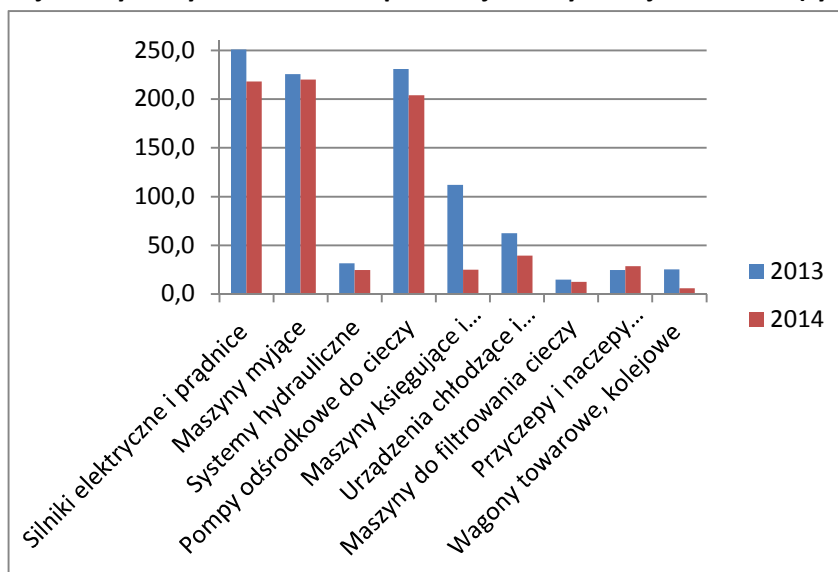
NAK Energoatom (kontroluje ukraińskie elektrownie atomowe) – to również jedne z największych ukraińskich koncernów. Wielkość produkcji energii elektrycznej w 2014 r. wyniosła 182,4 mld kWh. Elektrownie atomowe wytworzyły 48,4% całej wyprodukowanej na Ukrainie energii elektrycznej, a elektrownie ciepłone 41,3%. W głębokim kryzysie znajduje się ukraiński przemysł rafineryjny – z roku na rok w szybkim tempie spada produkcja, funkcjonuje (i to w ograniczonym zakresie) jedynie jedna z siedmiu istniejących na Ukrainie rafinerii. W 2014 r. na Ukrainie wyprodukowano zaledwie 3,1 mln ton paliw płynnych, podczas gdy w 2010 r. produkcja wynosiła 9 mln ton. Dotychczas odbyła się prywatyzacja rafinerii ropy naftowej, jak również częściowa sprzedaż kopalń węgla kamiennego, regionalnych zakładów dystrybucji energii elektrycznej i gazu. Obowiązujące ustawodawstwo ogranicza możliwość prywatyzacji aktywów sektora gazowego oraz swobodny obrót gazem i energią elektryczną.

3.3.3. Przemysł maszynowy.

Po załamaniu, które nastąpiło w pierwszych latach niepodległości, przemysł maszynowy od końca lat 90. XX w. odnotowywał najwyższe tempo wzrostu produkcji wśród sektorów ukraińskiej gospodarki. Wiązało się to głównie z ożywieniem gospodarczym na Ukrainie i wzrostem zamówień dla sektora z innych branż, np. metalurgicznej, jak również ze wzrostem eksportu do krajów WNP. Od kilku lat jednak ukraiński sektor produkcji maszynowej przeżywa kryzys. **W 2013 r. spadek produkcji wyniósł 17%, a w 2014 r. sięgnął dalszych 24%.** Główną przyczyną spadków jest obniżenie się poziomu inwestycji w sektorze na rynku wewnętrznym jak również znaczne zmniejszenie sprzedaży na dotychczas kluczowym dla eksporterów rynku rosyjskim. Drugi z elementów jest w dużej mierze wynikiem aktywnych działań Federacji Rosyjskiej zmierzających do stopniowego zastępowania produktów pochodzących z importu, produkcją wewnętrzną. W stosunku do wyrobów z Ukrainy proces ten znacząco przyspieszył, kiedy w 2013 r. Kijów zaczął dawać sygnały, iż chce podpisać porozumienie o stowarzyszeniu z Unią Europejską. Działania Moskwy nie zmieniają jednak faktu, iż w dalszym ciągu Rosja pozostaje największym rynkiem zbytu dla ukraińskiej produkcji maszynowej, osiągając udział 52% eksportu. Dla krajów UE i WNP ten wskaźnik wynosi odpowiednio 21% i 14%.

Największy spadek w 2014 r. w sektorze produkcji maszynowej odnotowano w zakresie środków transportu. Produkcja lokomotyw i wagonów uległa zmniejszeniu o 62% w stosunku do 2013 r. Odpowiednio, produkcja samochodów zmniejszyła się o 35% a autobusów o ponad 50%. Kwotowo, wartość całej produkcji maszynowej osiągnęła w 2014 r. 90 mld UAH, co stanowi 6,6% PKB Ukrainy.

Produkcja w wybranych dziedzinach produkcji maszynowej 2013-2014 (tysiące sztuk)

Źródło: Na podstawie danych portalu Chemical Week

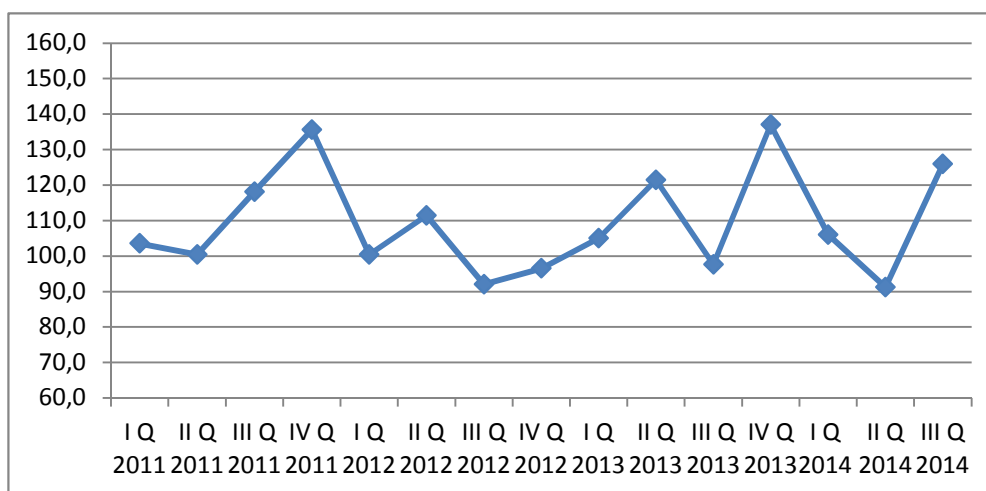
Wartość eksportu produkcji maszynowej w 2014 r. można szacować na 71 mld UAH, co stanowi aż 79% produkcji. Rynek wewnętrzny nie jest w stanie wchłaniać rodzimej wytwórczości, co przy ograniczaniu importu przez Rosję sprawia, że ukraińscy przedsiębiorcy ograniczają swoje moce przerobowe. Należy zakładać, że w najbliższym czasie czynnik polityki antyimportowej Federacji Rosyjskiej będzie miał nadal największe znaczenie dla całego sektora. Dodatkowym minusem tego czynnika jest fakt, iż jest on niezależny od działań ukraińskich przedsiębiorców.

Najważniejsze przedsiębiorstwa sektora znajdują się we wschodniej i południowo-wschodniej Ukrainie, co związane jest z koncentracją przemysłu ciężkiego w tej części kraju. Przedsiębiorstwa ciężkiego przemysłu maszynowego (produkcja maszyn i urządzeń dla metalurgii, górnictwa, budownictwa, środków transportu) zlokalizowane są głównie w Donbasie – obwodach donieckim i ługańskim. W związku z toczącymi się walkami na tych terenach odnotowano bardzo duży spadek produkcji w tych rejonach. Produkcja przemysłowa w regionie ługańskim spadła w 2014 r. o 83%, a w regionie donieckim o 31,5%. Innym ważnym obszarem produkcji maszynowej jest obwód charkowski. Jest to główny ośrodek produkcji maszyn i urządzeń dla energetyki (np. zakłady Turboatom, produkujące turbiny dla elektrowni atomowych, konwencjonalnych i wodnych). Na Ukrainie istnieje rozbudowany sektor produkcji środków transportu kolejowego (zakłady w Krzemieńczuku, Dnieprodzierżyńsku, Stachanowie), samochodowego (Krzemieńczuk, Zaporozże, Łuck) i maszyn rolniczych (Charków, Chersoń, Kirowograd, Mikołajów, Odessa). Przemysł stoczniowy koncentruje się w Mikołajowie i Chersoniu, a lotniczy (zakłady Antonowa) w Kijowie i Charkowie.

3.3.4. Sektor rolno-spożywczy.

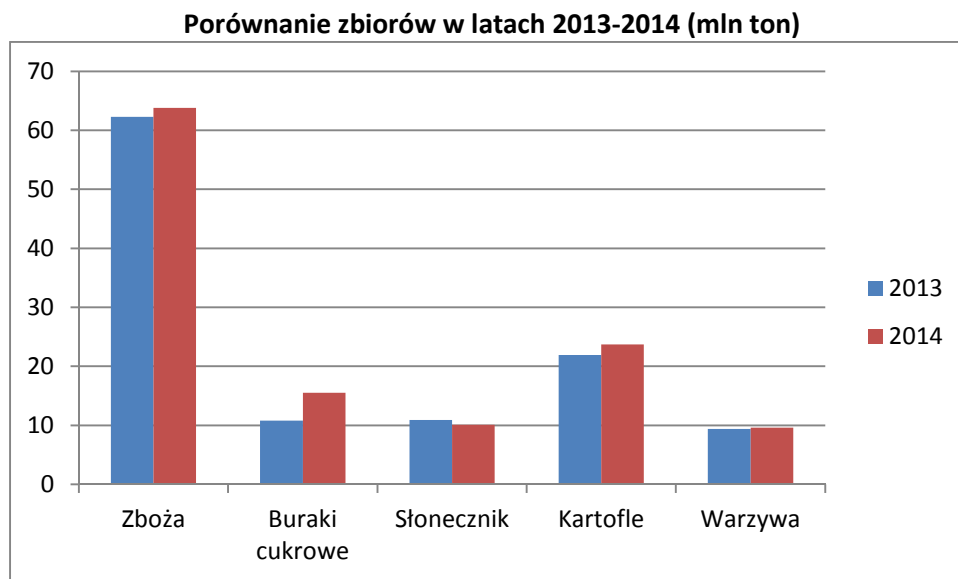
Obszary wykorzystywane w celach rolniczych wynoszą ok. 42 mln ha i stanowią ok. 70% terytorium kraju. Grunty orne zajmują powierzchnię ok. 33 mln ha. W 2013 r. rolnictwo dostarczyło 8,9% PKB Ukrainy. Wstępne dane odnoszące się do 2014 r. mówią o **wzroście udziału do 9,5% PKB**. Prognozowany wzrost wynika w dużej mierze nie ze wzmocnienia się sektora, lecz osłabienia pozostałych gałęzi gospodarki. Wstępne dane odnoszące się do 2014 r. mówią o wzroście wielkości produkcji rolnej o 2,8% w stosunku do 2013 r. Wzrost nie był równomierny w odniesieniu do przedsiębiorstw rolnych oraz gospodarstw domowych i wyniósł odpowiednio 4,1% i 1,2%. Dodatkowo wyniki są przede wszystkim efektem urodzaju, który w 2014 r. przekroczył bardzo dobre zbiory z 2013 r. W sferze nie związanej bezpośrednio z ziemią już tak dobrze nie było. Największy kłopot sprawiało stopniowe zamykanie dla ukraińskich producentów rosyjskiego rynku, który był tradycyjnym kierunkiem eksportowym.

Dynamika produkcji sektora rolnego (% - r/r)

Źródło: Na podstawie danych Narodowego Banku Ukrainy

Produkcja roślinna: Urodzaj dało się zauważyć przede wszystkim podczas zbiorów zbóż, które w 2014 r. wyniosły 64 mln ton (w 2013 r. osiągnięto zbiory wysokości 63 mln ton). Tak dobry wynik w 2014 r. dotyczy obszarów Ukrainy nieuwzględniających terytoriów okupowanych. Jednocześnie, wzięcie pod uwagę tych obszarów (poza Krymem) nie przyczyniłoby się znacząco do podwyższenia ogólnego wyniku zbiorów. Wynika to z faktu, iż na obszarach okupowanych doszło do znacznych strat w zasiewach (np. w regionie donieckim zostało zniszczonych 3,3 tys. ha). Ponadto, odnotowano liczne straty sprzętu rolniczego (m.in. w wyniku zaminowania terenu) jak również pożary składów płodów rolnych. Pomimo problemów na terenach okupowanych szacuje się, że urodzaj przełoży się na zwiększony eksport zbóż do poziomu ponad 36 mln ton w roku handlowym (okres lipiec – czerwiec) wobec 32 mln ton w poprzednim roku (w okresie lipiec-styczeń osiągnął 22 mln ton). Niekorzystnie dla ukraińskich eksporterów zbóż kształtowała się jednocześnie sytuacja na rynkach międzynarodowych. W 2014 r. ceny spadały, w niektórych przypadkach osiągając minima 4-letnie. Sytuację rolników ratowała w tym przypadku dewaluacja hrywny (oficjalny kurs EUR/UAH wynosił w grudniu 2014 r. ok. 18,7 UAH, przy 11,6 UAH na początku roku), dzięki której eksport ziarna był w dalszym ciągu opłacalny. Należy jednak mieć na uwadze, że powyższa tendencja obróci się przeciw rolnikom na wiosnę 2015 r., kiedy trzeba będzie kupować ziarno zasiewowe, środki ochrony roślin i części do maszyn z za granicy. Poza ww. zbiorami zbóż w 2014 r. zebrano z pól 15,5 mln ton buraków, 10,1 mln ton ziaren słonecznika, 23,7 mln ton kartofli i 9,6 mln ton warzyw. Ogółem, produkcja roślinna w 2014 r. wzrosła o 3,1% w porównaniu do 2013 r. O takim poziomie produkcji decydowały przede wszystkim wyniki zbiorów uzyskanych w przedsiębiorstwach rolnych, w których uzyskano wzrost na poziomie 3,9% (w gospodarstwach domowych odpowiednio 1,9%).

Źródło: Na podstawie danych Służby Statystyki Ukrainy

Produkcja zwierzęca: W 2014 r. indeks produkcji zwierzęcej wzrósł o 2% w porównaniu do 2013 r. Całościowy wzrost był generowany przez przedsiębiorstwa rolne, w których wzrost wyniósł 4%. Produkcja w gospodarstwach domowych pozostawała na niezmiennym poziomie w porównaniu do 2013 r. Ogółem w 2014 r. w ukraińskim rolnictwie wyprodukowano 3,34 mln ton mięsa, 11,2 mln ton mleka oraz 19,9 mld sztuk jaj. Pogłowie zwierząt hodowlanych i drobiu wynosiło wg stanów z 01.01.2015 r. 4,2 mln sztuk bydła (w tym 2,3 mln krów), 7,6 mln sztuk świń, 1,47 mln sztuk owiec i kóz oraz 218,4 mln sztuk drobiu.

W ukraińskie rolnictwo w 2014 r. uderzyła wojna celna z Federacją Rosyjską i dewaluacja hrywny, poprzez którą wartość rynkowa największych spółek znacząco zmniejszyła się w oczach kredytodawców, a sama spłata długów zaciągniętych w dolarach lub euro stała się trudnym do

udźwignięcia ciężarem. Pozytywnym elementem była natomiast zmiana wynikająca z decyzji Unii Europejskiej o jednostronnych ugodnieniach dla przywozu towarów z Ukrainy. Na mocy rozporządzenia UE cła na towary pochodzące z Ukrainy zostały obniżone lub zniesione (np. zniesiono cło na zwierzęta żywe czy mięso z kóz). Obniżone stawki mają obowiązywać do końca 2015 r. Ogółem zniesiono czasowo 82,2% taryf celnych UE nakładanych na eksport ukraińskich produktów rolnych oraz 83,4% taryf na produkty ukraińskiego przetwórstwa spożywczego. Wyżej przedstawione liczby nie odpowiadają jednak w pełni potrzebom ukraińskiego rynku rolno-spożywczego z uwagi na pozostawienie przez UE w większości przypadków kontyngentów ilościowych na wwożone towary. Zgodnie z danymi ogłoszonymi w październiku 2014 r. Ukraina jeszcze na dwa miesiące przed końcem roku wykorzystwała w 100% kwoty eksportowe do Unii Europejskiej na miód, sok z winogron, mąkę pszenną czy kukurydzę. Kontyngent na eksport mięsa i półproduktów wykorzystano w 77%, ziarna w 78%, a pomidorów w 72%. Ponadto, kontyngenty ilościowe na niektóre produkty są śladowe i nie mogą wpływać nawet minimalnie na cały sektor, nie mówiąc już o sytuacji państwa. Przykładowo, kontyngent unijny na import ukraińskiego mleka wynosi 8 tysięcy ton, masła - 1,5 tys. ton, a odtłuszczonego mleka w proszku - 1,5 tony. Strona ukraińska informuje, iż będzie starała się przekonać UE do zwiększenia kwot eksportowych podczas rozmów w 2015 r.

Na dobre wyniki ukraińskiej produkcji rolnej w 2014 r. wpłynęła przede wszystkim działalność agroholdingów. Do największych z nich można zaliczyć: Ukrlandfarming, Grupa Kernel, NCH, Mironowski Chliboproduct, Mrija Agroholding (aktualnie niewypłacalna z zadłużeniem 1,3 mld USD), Ukraińskie Agrarne Inwestycii, Astarta, HarvEast, Agroton, Sintal Agriculture. Niektóre z nich są notowane na giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie: Astarta Holding, Kernel Group, Agroton.

3.3.5. Sektor bankowo-finansowy

Według danych Narodowego Banku Ukrainy, w okresie styczeń-listopad 2014 r. ukraiński sektor bankowy odnotował **stratę w wysokości 22,4 mld UAH**, podczas gdy w analogicznym okresie 2013 r. wygenerowano zysk w wys. 2,4 mld UAH. W omawianym okresie dochody ukraińskich banków wyniosły 191,74 mld UAH (wzrost o 26,9%), natomiast wydatki 214,16 mld UAH (wzrost o 44%). W okresie styczeń – listopad 2014 klienci banków wycofali w sumie 60 mld UAH z rachunków w walucie narodowej oraz 9 mld USD z rachunków w walucie obcej, czyli odpowiednio 14% i 30% łącznej wielkości wkładów. Swoje wkłady wycofywali głównie zamożni klienci, którzy obawiali się ponosić ryzyko związane z sytuacją w kraju. O ile jednak wkłady w walucie krajowej notowały w niektórych miesiącach wzrost, wkłady w walucie obcej spadały – z jednym wyjątkiem - w każdym miesiącu, co spowodowane było z istniejącymi ograniczeniami ustanowionymi przez NBU, według których po zakończeniu okresu lokaty dana osoba fizyczna może wycofać walutę maksymalnie w ekwiwalencie 15 tys. UAH na dobę, zaś przed jego zakończeniem – tylko w hrywnach. Ponieważ zaś hrywna przez większość roku słabła z dnia na dzień, ryzykować swoimi oszczędnościami w walucie obcej klienci nie byli skłonni. Jednocześnie, ze względu na poważną skalę deprecjacji ukraińskiej waluty pomimo spadku nominalnej wartości depozytów w walucie obcej, wartość walutowych depozytów w bankach w porównaniu z depozytami w hrywnie wzrosła – z 37% na początku do 47% na koniec roku. Również ze względu na dewaluację (ale również ze względu na powszechny spadek aktywności gospodarczej w kraju) pożyczkobiorcom coraz trudniej było regulować swoje zobowiązania wobec banków, przez co odsetek „złych” kredytów w bankach wzrósł w 2014 r. z 7,7% do 12% według NBU, zaś w ocenie ekspertów - do 30% w ogóle i 50% w przypadku osób fizycznych. Agencja *Moody's* przewiduje natomiast, że w 2015 roku udział ten wzrośnie do 55%.

Ukraińska prasa ekonomiczna w ciągu całego roku 2014 donosiła o **upadku kolejnych banków**. Zarząd tymczasowy Funduszu Gwarantowania Wkładów Osób Fizycznych (FGWOF) wprowadzono w ubiegłym roku do 32 instytucji, zaś w przypadku pierwszych piętnastu banków z tej listy podjęto już decyzję o ich likwidacji. Wyniku tych działań liczba banków na Ukrainie spadła w ciągu roku ze 180 w

dniu 1 stycznia do 165 w dniu 31 grudnia; na początku grudnia 2014 r. natomiast FGWOF ogłosił, że zamierza wprowadzić zarząd tymczasowy jeszcze do 10 banków.

Według ocen ekspertów ukraiński system bankowy wymaga dofinansowania rządu 170 mld UAH (66 mld wg NBU), co jest sumą olbrzymią wzięwszy pod uwagę fakt, że w budżecie na 2015 r. na ten cel przewidziano 35 mld UAH. W dniu 31 roku prezydent P. Poroszenko podpisał ustawę „O środkach, które mają na celu wspieranie kapitalizacji i restrukturyzacji banków”. Dokument ten w szczególności stanowi, że banki, w przypadku których audytu ujawnił konieczność dodatkowej kapitalizacji, będą zmuszone dokonać takiej kapitalizacji lub restrukturyzacji w zakresie wymaganym przez NBU. Utrzymano też moratorium na podział czystego dochodu banku oraz wykup przez bank wyemitowanych akcji oraz uproszczono procedury kapitalizacji i restrukturyzacji.

Negatywne tendencje ukraińskiego sektora bankowego wpłynęły m.in. na pogorszenie ocen ze strony międzynarodowych agencji ratingowych. Agencja *Standard & Poor's* w grudniu 2014 r. obniżyła suwerenny rating Ukrainy w walucie obcej z poziomu CCC do CCC, zaś rating długookresowy w walucie narodowej – z poziomu B- do CCC+; w obu przypadkach z prognozą negatywną. Agencja zwraca również uwagę na realną możliwość bankructwa kraju w związku z bardzo niskim poziomem rezerw walutowych.

W IV kw. 2014 r. doszło do **dalszego spadku wartości hrywny**. Do dnia 4 listopada (czyli mniej więcej tydzień po wyborach prezydenckich, co zdaniem niektórych ekspertów nie było przypadkiem) obowiązywała niepisana umowa między NBU a bankami, w ramach której banki nie handlowały między sobą oraz w kontaktach z klientami dolarem po cenie wyższej, niż 12,95 USD. Również na początku listopada przestało obowiązywać niektóre niezwykle uciążliwe przepisy postanowienia NBU nr 591 z 22 września, które ustanawiały ograniczenie na realizowanie faktur w walucie obcej, w przypadku których nie doszło do faktycznego wwozu towarów na terytorium Ukrainy oraz na realizowanie płatności na podstawie deklaracji celnych starszych, niż 180 dni (przepisy te były odczuwalne również dla polskich przedsiębiorstw). Jednocześnie w celu zabezpieczenia kontroli banków nad operacjami dokonywanymi przez rezydentów, NBU obniżył ze 100 tys. euro do 50 tys. euro próg, od którego wymagane jest potwierdzenie właściwym dokumentem zgodności z cenami rynkowymi cen wykonanych prac, usług i praw własności intelektualnej będących przedmiotem umowy rezydentów z nierezydentami.

W dniu 4 listopada ub. r. jednak NBU przeszedł na nowy tryb ustalania kursu wobec dolara, który polegał na codziennych sprzedażach bankom drobnej ilości waluty obcej (5-10 mln USD) w celu ustalenia jej „ceny rynkowej” i kurs waluty amerykańskiej poszedł ostro w górę, ażeby 11 listopada osiągnąć lokalne maksimum w wysokości 15,66 UAH za dolara. Po krótkim wzmocnieniu do poziomu 14,97 UAH 28 listopada ukraińska waluta znowu zaczęła słabnąć aż do poziomu 15,85 UAH w dniu 22 grudnia ustanawiając w ten sposób kolejne już historyczne minimum wobec waluty amerykańskiej. W ostatnich dniach grudnia, czyli w okresie świątecznym, kurs trzymany był sztywno przez NBU na stałym poziomie 15,77 UAH.

Zmiana polityki kursowej NBU miała głównie na celu dostosowanie kursu do rynkowych realiów i walkę z szybko rozwijającym się czarnym rynkiem walut.

3.4. Uczestnictwo w wielostronnych organizacjach i porozumieniach o charakterze ekonomicznym.

WTO

Ukraina została członkiem Światowej Organizacji Handlu (WTO) 16 maja 2008 r., po trwającym 14 lat procesie negocjacyjnym. W procesie akcesji do WTO Ukraina zobowiązała się m.in. do: redukcji stawek celnych zarówno na towary rolne, jak i przemysłowe, nie ustanawiania cen minimalnych na

importowane produkty, nie stosowania dyskryminacyjnych opłat transportowych za przewozy kolejowe, otwarcia rynku usług praktycznie we wszystkich sektorach i podsektorach, zapewnienia wolnego tranzytu towarów (w tym energii), bez opłat celnych, stopniowego obniżania przez okres 5-10 lat istniejących ceł eksportowych. Po akcesji do WTO władze w Kijowie nadal podejmowały działania kontrowersyjne z punktu widzenia norm organizacji, mające na celu ochronę krajowych producentów poprzez ograniczenie importu. Najwięcej emocji wzbudził złożony w 2012 r. wniosek o dokonanie przeglądu stawek ceł importowych w odniesieniu do 371 pozycji taryfowych, co większość państw członkowskich uznała za działanie mogące zagrozić fundamentom światowego handlu. Ostatecznie, na początku 2015 r. pod naciskiem UE i USA, Ukraina wycofała swój wniosek.

OECD

Ukraina nie jest członkiem Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, w niektórych jej organach posiada jednak status obserwatora (komitet ds. stali, grupa robocza ds. przemysłu stocznioowego, grupa robocza ds. małych i średnich przedsiębiorstw). W 2009 r. OECD rozpoczęła realizację Programu Konkurencyjności Eurazja dla Południowego Kaukazu i Ukrainy (*OECD Eurasia Competitiveness Programme – Enhancing Investment Competitiveness and Private Sector Development*), którego celem jest zwiększenie konkurencyjności (inwestycyjnej) krajów, poprzez pomoc ekspercką i wypracowanie rekomendacji dla rządowych reform.

Inne organizacje gospodarcze

Ukraina jest m.in. członkiem założycielem Wspólnoty Niepodległych Państw (grupującej państwa powstałe w wyniku rozpadu Związku Radzieckiego). W październiku 2011 r. osiem państw WNP, w tym Ukraina, podpisało umowę o wolnym handlu; umowa zaczęła obowiązywać we wrześniu 2012 r. Jak dotąd Ukraina dystansuje się od procesów ściślejszej integracji gospodarczej na obszarze WNP, w tym od możliwości przyłączenia się do Unii Celnej Rosji, Białorusi i Kazachstanu (mimo silnej presji ze strony Rosji). W kwietniu 2011 r. prezydent W. Janukowycz zadeklarował gotowość współpracy Ukrainy z Unią Celną w formacie „3+1”. Pod koniec maja 2013 r. Ukraina podpisała memorandum o współpracy z Euroazjatycką Komisją Gospodarczą (organem Unii Celnej), dające jej m.in. możliwość udziału w posiedzeniach poszczególnych organów Unii Celnej. Zmiana władzy w Kijowie w lutym 2014 r. doprowadziła do zamrożenia zbliżenia z Unią Celną, a w konsekwencji do wojny handlowej z Rosją, która stosowała głównie pozataryfowe ograniczenia importu z Ukrainy.

Wartym odnotowania jest członkostwo Ukrainy w Organizacji Współpracy Gospodarczej Regionu Morza Czarnego (BSEC), a także GUAM (organizacji, w skład której wchodzi również Azerbejdżan, Gruzja i Mołdowa).

3.5. Relacje gospodarcze z UE.

Według statystyk unijnych obroty towarowe UE z Ukrainą w 2013 r. osiągnęły poziom 37,8 mld EUR, co stanowiło 1,1% w obrotach handlowych UE ogółem i plasowało Ukrainę na 23 miejscu wśród głównych partnerów handlowych UE. Eksport na Ukrainę sięgnął w 2013 r. 23,9 mld EUR (1,4% udziału, 19 miejsce), a import z Ukrainy wyniósł 13,8 mld EUR (0,8% udziału, 27 miejsce). Unia Europejska pozostaje natomiast jednym z kluczowych partnerów gospodarczych Ukrainy, a jej znaczenie rośnie. Według ukraińskich statystyk w 2013 r. obroty handlowe (towary i usługi) z krajami UE wyniosły 52,4 mld USD, co stanowiło 32,2% ogólnej wartości wymiany handlowej Ukrainy z zagranicą (dla porównania udział obrotów handlowych z krajami WNP wyniósł 35,4%).

Na kraje członkowskie UE przypadło w 2013 r. 26,5% ukraińskiego eksportu oraz 35,1% importu towarów. W strukturze towarowej eksportu z Ukrainy do krajów UE dominują produkty rolnospożywcze, surowce energetyczne i mineralne, stal, żelazo, produkty przemysłu chemicznego.

Najważniejsze pozycje po stronie importu z UE to urządzenia mechaniczne, środki transportu drogowego, maszyny i sprzęt elektryczny, produkty przemysłu chemicznego, ubrania, produkty rolno-spożywcze.

W 2014 r. (dane za okres styczeń-listopad) doszło do poważnych zmian w strukturze geograficznej handlu zagranicznego. W związku z wprowadzeniem przez UE autonomicznych preferencji handlowych (ATM – zob. niżej) oraz wojną handlową ze strony Rosji, znacząco wzrosła wymiana handlowa z krajami UE kosztem państw WNP. Udział UE w ukraińskim eksporcie towarów wzrósł do 31,7%, podczas gdy na kraje WNP przypadło 34,9% eksportu. Analogiczna sytuacja miała miejsce w imporcie – wzrost udziału UE do 40,7% i spadek WNP do 32,4%. Doszło też do zmian w strukturze towarowej – znaczącego zwiększenia importu surowców energetycznych (przede wszystkim gazu) z UE kosztem Rosji.

Kraje UE stanowią zdecydowaną czołówkę wśród inwestorów zagranicznych na Ukrainie, odpowiadając niezmiennie za około 80% bezpośrednich inwestycji, które do tej pory trafiły do tego kraju.

W ramach Instrumentu Europejskiej Polityki Sąsiedztwa (ENPI), UE realizuje na Ukrainie współpracę rozwojową i liczne projekty mające na celu wsparcie reform w tym kraju. Ukraina jest także jednym z sześciu państw objętych Partnerstwem Wschodnim, instrumentem współpracy UE z jej wschodnimi sąsiadami. Wsparcie UE dla Ukrainy realizowane jest m.in. poprzez projekty twinningowe, których liczba regularnie wzrasta. Ponadto UE w 2014 r. wydzieliła dla Ukrainy 1,6 mld EUR pomocy makrofinansowej.

Pod koniec marca 2012 r. Ukraina parafowała tekst Umowy Stowarzyszeniowej z Unią Europejską. Negocjacje w tej sprawie trwały blisko cztery lata. Istotnym elementem Umowy Stowarzyszeniowej ma być umowa o utworzeniu „pogłębionej i wszechstronnej” strefy wolnego handlu (DCFTA). Podpisanie umowy zaplanowano na listopad 2013 r., w trakcie Szczytu Partnerstwa Wschodniego w Wilnie, jednak ukraińskie władze zrezygnowały z tego pod presją Rosji. Było to bezpośrednia przyczyną wybuchu rewolucji, która doprowadziła do obalenia prezydenta W. Janukowycza. Ostatecznie Umowa została podpisana przez nowego prezydenta P. Poroszenkę 27 czerwca 2014 r. w Brukseli. Rosja nadal wywierała nacisk na Ukrainę i UE w celu zablokowania wejścia w życie DCFTA, grożąc zwiększeniem ceł dla Ukrainy. We wrześniu 2014 r. osiągnięto trójstronne porozumienie, zgodnie z którym wejście w życie DCFTA zostanie odłożone do końca 2015 r. Wcześniej UE wprowadziła ATM, zgodnie z którymi Ukraina znoszące cła w 2014 i 2015 r. na ukraiński eksport do UE zgodnie z DCFTA.

W lutym 2011 r. Ukraina uzyskała status pełnoprawnego członka Wspólnoty Energetycznej. Reformy sektora energetycznego zgodnie z prawem unijnym wciąż znajdują się na początkowych etapach, mimo że terminy w których Kijów zobowiązał się je przeprowadzić w większości przypadków już upłynęły.

4. Dwustronna współpraca gospodarcza

4.1. Gospodarcze umowy dwustronne.

Z uwagi na członkostwo Polski w Unii Europejskiej znaczna część relacji gospodarczych pomiędzy Polską i Ukrainą (w szczególności dotyczących kwestii handlowych), regulowana jest przez umowy zawarte pomiędzy Unią Europejską i Ukrainą. Podstawowym aktem prawnym regulującym stosunki dwustronne UE-Ukraina jest Porozumienie o Partnerstwie i Współpracy (PCA), które zostało podpisane 14 czerwca 1994 r. i weszło w życie 1 marca 1998 r. W dniu 29 kwietnia 2004 r. Ukraina podpisała dodatkowy protokół rozszerzający zapisy PCA na nowe kraje przystępujące do UE, w tym Polskę. 27 czerwca 2014 roku prezydent Ukrainy Petro Poroszenko podpisał *Układ o stowarzyszeniu między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Ukrainą, z drugiej strony* (Dz. Urz. UE 2014 L 161, s. 3.) którego integralną częścią jest Umowa o pogłębionej i wszechstronnej strefie wolnego handlu (DCFTA), zaś ustawę o ratyfikacji przez Polskę Układu prezydent RP Bronisław Komorowski podpisał 17 grudnia 2014 r. Wejście w życie handlowej części Układu odłożone zostało do 31 grudnia 2015 r.; do tego czasu obowiązywać będą preferencje handlowe jednostronnie udzielone Ukrainie przez Unię Europejską.

Podstawę prawną dwustronnych stosunków gospodarczych stanowią m.in.:

- Umowa między Rządem RP a Rządem Ukrainy o wzajemnym popieraniu i ochronie inwestycji podpisana w 1993 r. (Dz. U. z 1993 r. nr 125, poz. 575),
- Konwencja między Rządem RP a Rządem Ukrainy w sprawie unikania podwójnego opodatkowania i zapobiegania uchylaniu się od opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i majątku podpisana w 1993 r. (Dz. U. z 1994 r. nr 63, poz. 269).
- Umowa między Rządem RP a Gabinetem Ministrów Ukrainy o współpracy gospodarczej podpisana w 2005 r. (Monitor Polski z 31.08.2006 r. nr 59, poz. 628).

4.2. Handel zagraniczny.

Wymiana handlowa. Według danych Ministerstwa Gospodarki obroty towarowe pomiędzy Polską i Ukrainą w okresie styczeń-listopad 2014 r. **spadły o 16,8%** (w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego) i **wyniosły 6,02 mld USD. Polski eksport na Ukrainę spadł o 25,9% i osiągnął wartość 3 887,8 mln USD**, natomiast **import wzrósł o 7,4%, do poziomu 1 981,4 mln USD**. Oznacza to kontynuację spadku polskiego eksportu i wzrostu importu. W rezultacie znaczenie rynku ukraińskiego dla polskiego eksportu w stosunku do jedenastu pierwszych miesięcy 2013 r. spadło z 2,76% do 1,92%. Miejsce Ukrainy wśród czołowych odbiorców polskich towarów obniżyło się z 8. do 14.

W wyniku wzrostu wartości dostaw, znaczenie importu z Ukrainy wzrosło z 1,03% do 1,04% całości zagranicznych zakupów towarów realizowanych przez Polskę, a Ukraina w zestawieniu dostawców towarów do Polski utrzymała 21. pozycję. Biorąc pod uwagę łączne obroty towarowe Ukraina spadła w omawianym okresie na 17. miejsce z 16. wśród najważniejszych partnerów handlowych Polski, a jej udział w polskim handlu zagranicznym, w porównaniu z analogicznym okresem 2013 r. obniżył się z 1,88% do 1,47%.

Struktura polskiego eksportu na Ukrainę w okresie styczeń-październik 2014 r. według danych ukraińskich przedstawiała się następująco:

- wyroby przemysłu elektromaszynowego – 22,5% udziału (wzrost dostaw aparatów latających o 66,1%, dostawy lokomotyw spadły o 74,2%, kotłów i maszyn – o 27,3%, środków transportu

innego, niż kolejowego o 28,7%, urządzeń optycznych i aparatów fotograficznych – o 21,6%, łącznie eksport towarów z tej grupy spadł o 16,1%);

- przemysł chemiczny – 20,3% udziału (wzrost jedynie eksport związków organicznych o 5,7%, spadek: produktów chemii nieorganicznej o 23,5%, ekstraktów garbników o 22,3%, olejków eterycznych o 28,5%, tworzyw sztucznych i polimerów – o 20,4%, kauczuku i gumy – o 47,2%, łącznie eksport towarów tej grupy spadł o 23,5%);
- produkty mineralne – 16,5% udziału (eksport ropy naftowej i jej pochodnych spadł o 20,9%, łącznie dostawy wyrobów tej grupy spadły o 20,4%);
- produkty rolno - spożywcze – 10,8% udziału (o 90,3% wzrósł eksport warzyw, o 14,7% - kawy i herbaty, o 404,9% - cukru; spadek eksport: owoców i orzechów jadalnych o 63,8%, mięsa i podrobów o 53,8%, przetworów z mięsa i ryb o 88% łącznie eksport wyrobów tej grupy spadł o 27,9%).
- wyroby metalurgiczne 8,7%, artykuły drzewno-papiernicze 6,4%, materiały budowlane i szkło: 3,9%, wyroby przemysłu lekkiego 3,3%.

Import z Ukrainy w styczniu-październiku 2014 r. zdominowały cztery grupy towarowe:

- wyroby metalurgiczne – 26,7% udziału, wzrost wartości dostaw o 9,9%;
- artykuły rolno-spożywcze – 19,7% udziału, wzrost wartości dostaw o 9,5%;
- produkty mineralne – 19,0% udziału, spadek dostaw o 4,1%;
- artykuły przemysłu elektromaszynowego – 15,1%, wzrost wartości dostaw o 19,8%.

Ww. towary stanowiły łącznie ponad 80% wartości dostaw. Pozostałe pozycje importowane z Ukrainy to wyroby drzewno-papiernicze (udział 6,8%, wzrost wartości o 41,8%), wyroby chemiczne (udział 3,8%, wzrost wartości dostaw o 10,7%) oraz wyroby przemysłu lekkiego (2,9%, wzrost wartości dostaw o 24,4%).

4.3. Polskie inwestycje na Ukrainie.

Polskie inwestycje na Ukrainie. Według danych Państwowej Służby Statystyki Ukrainy, do 1 października 2014 r. polskie przedsiębiorstwa zainwestowały na terenie Ukrainy **821,9 mln USD**, co oznacza wzrost wobec wcześniejszej tendencji spadkowej. Od początku roku 2014 **spadek wartości polskich inwestycji wyniósł 23,5 mln USD**. Biorąc pod uwagę fakt, że po pierwszym trymestrze 2014 r. spadek ów wynosił 42 mln USD, można wysnuć wniosek, że polski kapitał na Ukrainie odrobił część wcześniejszych straty (choć wobec II kwartału odnotował niewielki spadek). Obecnie Polska zajmuje 12. miejsce na liście największych inwestorów zagranicznych na Ukrainie, z udziałem w łącznej kwocie zrealizowanych dotąd w tym kraju inwestycji wynoszącym 1,7%.

Udział sektora finansowego w polskich inwestycjach na Ukrainie, utrzymuje się na poziomie ponad 40%. Obok inwestycji banku PKO BP w „Kredobank”, do najważniejszych polskich projektów w tym sektorze należy zaangażowanie Getin Holding w Idea Banku oraz towarzystwa ubezpieczeniowego PZU SA w PZU Ukraina. Wśród podmiotów sektora przemysłowego wymienić warto m.in. inwestycje firm Barlinek, Cersanit, Sanitec-Koło, Can-Pack, Maspex-Wadowice, Grupa Sobieski, TZMO, Inter-Groclin, firm meblarskich BRW i Nowy Styl.

W sytuacji obserwowanego negatywnego trendu w zakresie polskich inwestycji bezpośrednich na Ukrainie, warty odnotowania jest dynamiczny wzrost polskich inwestycji portfelowych w ukraińskie przedsiębiorstwa, realizowanych za pośrednictwem Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie. Dwanaście ukraińskich spółek notowanych do tej pory na warszawskim parkiecie (11 na rynku podstawowym i jedna na rynku NewConnect), przyciągnęło dotychczas, w ramach pierwotnych i wtórnych emisji akcji, blisko 1 mld USD, z których przeważającą część stanowi polski kapitał. Trudności

w gospodarce ukraińskiej w 2014 roku przełożyły się na notowania spółek ukraińskich: indeks WIG-Ukraine, czyli indeks spółek ukraińskich notowanych na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych, upadł w tym roku o 50,2%. Spadki odnotowały wszystkie spółki indeksu.

**Porównanie struktury polskich inwestycji bezpośrednich na Ukrainie
według stanu na 1 stycznia i 31 października 2014 r. (tys. USD)**

	1 stycznia 2014 r.		1 października 2014 r.	
	tys. USD	udział (%)	tys. USD	udział (%)
Łącznie	839 463,1	100,0	821 877,3	100,0
Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo	32 099,1	3,8	33 054,8	4,0
Przemysł, w tym:	299 072,4	35,6	280 106,4	34,1
Przemysł wydobywczy	3 591,0	0,4	1 886,8	0,2
Przemysł przetwórczy, w tym:	295 077,5	35,2	277 894,0	33,8
Produkcja artykułów żywnościowych, napojów i wyrobów tytoniowych	53 449,1	6,4	50 232,3	6,1
Tekstylia, produkcja odzieży, skór, wyrobów ze skór i innych materiałów	2 191,2	0,3	1 927,6	0,2
Produkcja wyrobów z drewna, produkcja papieru i poligrafia	43 003,5	5,1	40 147,8	4,9
Produkcja koksu i produktów naftopochodnych	*	*	*	*
Chemikalia	5 636,4	0,7	4 805,3	0,6
Produkcja podstawowych wyrobów i preparatów farmaceutycznych	*	*	*	*
Produkcja artykułów gumowych i plastikowych i innych niemetalowych	26 128,5	3,1	24 922,6	3,0
Metalurgia, produkcja gotowych artykułów metalowych poza maszynami i sprzętem	68 652,5	8,2	66 445,5	8,1
Produkcja maszyn, poza remontem i montażem maszyn i sprzętu	49 548,5	5,9	46 797,8	5,7
Produkcja mebli i innych artykułów, remont i montaż maszyn i sprzętu	46 459,8	5,5	42 607,2	5,2
Dostarczanie energii elektrycznej, gazu, pary i klimatyzowanego powietrza	238,5	0,0	177,8	0,0
Zaopatrzenie w wodę, kanalizacja, gospodarka odpadami	165,4	0,0	147,8	0,0
Budownictwo	12 345,1	1,5	11 891,5	1,4
Sprzedaż hurtowa i detaliczna; remont drogowych środków transportu i motocykli	83 290,3	9,9	78 233,3	9,5
Transport, skład, działalność pocztowa i kurierska	5 650,3	0,7	5 007,2	0,6

Hotelarstwo i gastronomia	1 752,8	0,2	1 221,6	0,1
Technologie informatyczne i telekomunikacyjne	3 160,0	0,4	2 642,7	0,3
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	351 734,3	41,9	367 508,4	44,7
Operacje na nieruchomościach	14 720,3	1,8	12 252,2	1,5
Działalność zawodowa, naukowa i techniczna	18 294,7	2,2	14 432,4	1,8
Działalność w sferze administracji i usług pomocniczych	15 967,5	1,9	14 306,2	1,7
Oświata	14,9	0,0	14,7	0,0
Ochrona zdrowia i pomoc socjalna	413,8	0,0	409,0	0,0
Sztuka, sport, rekreacja i wypoczynek	183,2	0,0	171,1	0,0
Inne usługi	764,4	0,1	625,8	0,1

Źródło: dane Państwowej Służby Statystyki Ukrainy

4.4. Ukraińskie inwestycje w Polsce.

W 2013 r. statystyki NBP odnotowały odpływ ukraińskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych z Polski w wysokości **76,1 mln USD**. W rezultacie łączna wartość ukraińskich inwestycji w Polsce (zobowiązań netto) wyniosła się na koniec 2013 r. **217,7 mln USD**.

Oficjalne ukraińskie dane statystyczne dotyczące ukraińskich inwestycji w Polsce, według których do 1 stycznia 2014 roku przedsiębiorstwa z tego kraju zainwestowały w Polsce jedynie 56,4 mln USD (przy czym do 1 października 2014 r. wartość ta miała spaść do 53,6 mld USD), znacząco odbiegają od danych NBP oraz szacunków na podstawie doniesień prasowych, dotyczących głównych inwestorów ukraińskich w Polsce. Ukraińscy inwestorzy są udziałowcami takich polskich przedsiębiorstw jak Stocznia Gdańsk SA, Huta Częstochowa SA, FSO na Żeraniu, Fabryka Żarówek Helios Sp. z o.o., T.B. Fruit Dwikozy czy Zakłady Przetwórstwa Mlecznego Ostrowia.

4.5. Współpraca regionalna.

Współpraca transgraniczna i międzyregionalna rozwija się na kilku poziomach, poczynając od kontaktów międzyrządowych, poprzez współpracę samorządów regionalnych i lokalnych, aż do bezpośrednich kontaktów międzyludzkich. Za główny akt prawny, który przyczynił się do rozpoczęcia współpracy i jej rozwoju można uznać Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy podpisany 18.05.1992 r. w Warszawie. Mówi on między innymi, iż strony będą sprzyjać ustanowieniu i rozwojowi współpracy międzyregionalnej. Szczególną wagę zwracano w dokumencie do promowania współpracy w obszarach przygranicznych. Na przestrzeni lat powstawały organizacje zajmujące się współpracą na styku Polska-Ukraina. Istotnym podmiotem o charakterze zinstytucjonalizowanym jest Polsko-Ukraińska Międzyrządowa Rada Koordynacyjna ds. Współpracy Międzyregionalnej. Do głównych zadań Rady można zaliczyć:

- inicjowanie i synchronizacja prac w zakresie rozwoju infrastruktury granicznej;
- prowadzenie działań w zakresie pozyskiwania środków pomocowych z Unii Europejskiej (w tym w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2007 – 2013);
- koordynację prac w zakresie legalnego zatrudniania obywateli obu państw;
- planowanie infrastruktury transportowej i związanej z ochroną środowiska w obszarze transgranicznym;
- promocję i wspieranie turystyki i dziedzictwa kulturowego regionu.

Specyficzną formą współpracy regionalnej są euroregiony, czyli obszary przygraniczne objęte działaniem dwóch lub więcej państw w zakresie określonym konwencją madrycką Rady Europy. Odnośnie do obszarów Ukrainy i Polski możemy mówić o dwóch euroregionach: Karpacki (powstały w 1993 r.) i Bug (powstały w 1995 r.). Ww. struktury mają wspierać procesy rozwojowe na gruncie gospodarczym, ekologicznym, kulturalnym, naukowym i edukacyjnym. Za ważniejsze przedsięwzięcia zorganizowane przy współudziale euroregionów należy uznać rozdzielanie grantów w ramach Programu Sąsiedztwa Polska - Białoruś - Ukraina INTERREG IIIA i funduszy PHARE, współorganizację targów, konferencji, wizyt studyjnych i wsparcie inicjatyw transgranicznych.

Najczęstszą formą współpracy regionalnej jest współpraca między samorządami na poziomie województwo (PL) – obwód (UA) i miasto (PL) – miasto (UA). Każde polskie województwo ma partnera na Ukrainie na poziomie regionalnym. Najaktywniej na tym polu działają województwa: Podkarpackie, Lubelskie, Łódzkie, Śląskie i Mazowieckie. Po stronie ukraińskiej do najaktywniejszych należą obwody; Lwowski, Odesski, Iwano-Frankowski, Winnicki oraz Wołyński. Liczba umów zawieranych na poziomie regionalnym i lokalnym między Polską i Ukrainą stale rośnie. Dwustronne umowy partnerskie zostały zawarte między ponad 450 podmiotami.

4.6. Współpraca samorządów gospodarczych.

Współpraca samorządów gospodarczych Polski i Ukrainy rozwijana jest przez szereg instytucji i organizacji biznesowych. Ze względu na ich bardzo dużą ilość trudnym jest skatalogowanie wszystkich podmiotów o charakterze samorządowym, które współpracują ze sobą.

Jedną z najstarszych bilateralnych izb gospodarczych jest Polsko Ukraińska Izba Gospodarcza. Jednym z przejawów aktywnych działań PUIG jest Klub Ukraińskich Emitentów Giełdowych. Zostały do niego zaproszone wszystkie ukraińskie spółki notowane na rynku głównym Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie oraz NewConnect. Głównym celem Klubu jest wymiana doświadczeń w zakresie funkcjonowania na polskim rynku kapitałowym. W obszarze współpracy dziennikarskiej mającej na celu podniesienie świadomości obywateli Polski i Ukrainy w zakresie współpracy gospodarczej i kulturalnej powołano przy PUIG Polsko Ukraiński Klub Dziennikarzy.

Innym przykładem organizacji współpracującej z zagranicznymi izbami samorządu gospodarczego jest Krajowa Izba Gospodarcza, która wspiera polskich przedsiębiorców na arenie międzynarodowej. W jej skład wchodzi izby regionalne, które również samodzielnie podpisują umowy o partnerstwie z podmiotami samorządu gospodarczego na Ukrainie. Do popularnych partnerów polskich regionalnych izb gospodarczych należą m.in. Lwowska Izba Przemysłowo-Handlowa czy Chmielnicka Izba Handlowo-Przemysłowa. Centralną izbą Ukrainy zrzeszających mniejsze podmioty jest z kolei Ukraińska Izba Przemysłowo-Handlowa, zrzeszająca ponad 10 000 przedsiębiorstw.

Poza współpracą na poziomie samorządów gospodarczych, polskie stowarzyszenia i organizacje współorganizują przedsięwzięcia mające na celu rozwój polsko-ukraińskich relacji gospodarczych. Poza wymienionymi powyżej podmiotami organizacją takich wydarzeń zajmują się m.in. Stowarzyszenie Eksporterów Polskich i Międzynarodowe Stowarzyszenie Przedsiębiorców Polskich na Ukrainie.

5. Dostęp do rynku.

5.1. Dostęp do rynku dla polskich towarów i usług.

W 2014 r. Ukraina zajęła 14 miejsce wśród najważniejszych kierunków realizacji polskiego eksportu (spadek z miejsca 8. W roku 2013). Kraj ten należy również do głównych obszarów ekspansji inwestycyjnej polskich firm poza Unią Europejską. Czynnikiem sprzyjającym dostępowi polskich firm do rynku ukraińskiego było przystąpienie Ukrainy do Światowej Organizacji Handlu, oznaczające obniżkę ceł na większość importowanych towarów, choć nadal w dostępie na ten rynek funkcjonują ograniczenia. Na przestrzeni ostatnich lat, polskie samorządy gospodarcze i firmy niezmiennie identyfikują szereg barier i utrudnień zarówno systemowych, jak i jednostkowych w działaniach na terenie Ukrainy.

Najpoważniejsze bariery i utrudnienia w dostępie do rynku ukraińskiego to:

- trudności w uzyskiwaniu zwrotu podatku VAT (mimo poprawy sytuacji problem ten pozostaje jednym z najczęściej sygnalizowanych przez polskich przedsiębiorców),
- powtarzające się przypadki kwestionowania wartości celnej wwożonych towarów i wymagania dodatkowych dokumentów potwierdzających wartość celną towarów, generalnie częste zmiany przepisów celnych i arbitralna ich interpretacja przez służby celne,
- powtarzające się przypadki niewywiązywania się przez ukraińskich kontrahentów z zawartych kontraktów z polskimi firmami, głównie w zakresie rozliczeń i trudności w egzekwowaniu tych roszczeń, nawet w sytuacji posiadania prawomocnych wyroków sądowych,
- nieprzejrzystość, niespójność i zmienność ukraińskich przepisów prawnych,
- uznaniowa interpretacja przepisów prawnych przez administrację,
- słabość wymiaru sprawiedliwości i trudności w dochodzeniu swoich praw w sądach, częste przypadki wykorzystywania sądów w walce z konkurentami biznesowymi (korupcja),
- niedostateczne wsparcie inwestorów przez władze lokalne, wynikające często z braku przygotowania do współpracy z inwestorami, a czasem wręcz z negatywnego nastawienia do zagranicznego kapitału,
- korupcja występująca w różnych sferach i na różnych szczeblach,
- brak dostatecznej ochrony udziałowców przed wrogimi przejęciami przez wspólników ukraińskich bądź przez lokalną konkurencję,
- utrzymywanie się barier dla produktów i wyrobów np. w dziedzinie certyfikacji, kontroli weterynaryjnej, bądź fito-sanitarnej,
- zbyt wolne wdrażanie zmian dostosowujących ustawodawstwo ukraińskie do wymogów unijnych i WTO,
- problemy z uzyskiwaniem pozwoleń na pracę przez polskich obywateli,
- zły stan infrastruktury i niewielka liczba przejść granicznych, powodujące długi czas oczekiwania na granicy, w szczególności przy przewozach towarowych,
- obowiązujący system pozwoleń weterynaryjnych na eksport na Ukrainę polskiego mięsa i zwierząt na ubój.

Aktualne informacje nt. ograniczeń w imporcie towarów na Ukrainę można znaleźć w opracowaniu Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Kijowie pod adresem www.kiev.trade.gov.pl/pl/przewodnik/article/detail,257,Prawo_celne.html.

5.2. Dostęp do rynku pracy. Świadczenie usług i zatrudnianie obywateli RP.

Wjazd na Ukrainę dozwolony jest pod warunkiem posiadania przez danego obywatela RP ważnego paszportu *, a w określonych przypadkach (patrz poniżej) – także określonej wizy pobytowej **.

Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o zasadach ruchu osobowego z dnia 30 lipca 2003 r. (M.P. z 2003 r., nr 56 poz. 878, z późn. zm.) daje możliwość przebywania obywatelom Polski na terytorium Ukrainy bez konieczności posiadania wizy do 90 dni w ciągu 180 dni (z możliwością pobytu kolejnych 90 dni w okresie następnych 180 dni). Termin ten jest liczony od dnia pierwszego wjazdu na Ukrainę ***. Zasada ta dotyczy jednak głównie obywateli RP udających się na Ukrainę w celach turystycznych.

W przypadku obywateli Polski przyjeżdżających na Ukrainę w celu wykonywania pracy (w tym do pracy w przedstawicielstwach firm polskich) lub których pobyt na Ukrainie przekracza terminy przewidziane w w/w umowie, legalizacja ich pobytu i zatrudnienia na Ukrainie wiąże się z koniecznością uzyskania właściwej wizy pobytowej, a następnie zalegalizowania (zarejestrowania) ich pobytu i uzyskania pozwolenia na pobyt tymczasowy (patrz informacje poniżej).

Podjęcie pracy przez obywatela Polski w ukraińskich podmiotach gospodarczych (dotyczy to zarówno szczebla pracowniczego, jak i zarządzającego) wymaga uzyskania przed rozpoczęciem przez niego pracy na Ukrainie stosownego pozwolenia na pracę (ukr.: *дозвіл на працевлаштування*) oraz wizy pracowniczej (ukr.: *віза типу Д*), a po przybyciu na Ukrainę – uzyskania zezwolenia na pobyt tymczasowy (ukr.: *посвідка на тимчасове проживання*) oraz zarejestrowania miejsca swojego pobytu.

Pozwolenie na pracę

Obowiązek uzyskania w/w pozwolenia wymagany jest w odniesieniu do każdego zatrudnianego przez ukraińskie podmioty gospodarcze pracownika-obywatela Polski (niezależnie od stanowiska) i musi ono być uzyskane przed rozpoczęciem przez danego obywatela RP pracy na Ukrainie.

Obowiązek uzyskania zezwolenia spoczywa na pracodawcy, przy czym dotyczy to zarówno pracodawców ukraińskich (niezależnie od formy działalności), jak i pracodawców polskich działających na terytorium tego kraju lub czasowo delegujących swoich pracowników do pracy na Ukrainie w ramach zawartego przez nich kontraktu z podmiotem ukraińskim.

* Zgodnie z prawem Ukrainy, w celu wjazdu na Ukrainę paszport danego obcokrajowca musi spełniać następujące wymogi: musi obowiązywać co najmniej przez 3 miesiące po zadeklarowanej dacie wyjazdu z Ukrainy; musi zawierać co najmniej dwie wolne strony, a data jego wydania nie może być starsza niż 10 lat.

** W przypadku obywateli RP, w paszportach których nie ma możliwości odnotowania (postawienia pieczęci) faktu przekroczenia granicy, osoby takie zobowiązane są także do wypełnienia tzw. kart migracyjnych (ukr.: *імміграційна картка*), wydawanych przy wjeździe na terytorium Ukrainy. Karty te należy następnie przechowywać przez cały okres pobytu w tym kraju i okazać wraz z paszportem przy wyjeździe z Ukrainy. W pozostałych przypadkach nie ma konieczności wypełniania kart imigracyjnych.

*** W przypadku, gdy w okresie 180 dni od momentu pierwszego wjazdu na Ukrainę dany obywatel RP nie będzie przebywał na Ukrainie jednorazowo do 90 dni lub kilka razy, łącznie do 90 dni, to po zakończeniu w/w okresu 180 dni może on ponownie przebywać w okresie kolejnych 180 dni do 90 dni (w ramach jednej wizyty lub kilku, krótszych wizyt); okresy te rozpoczynają również swój bieg po okresie zakończenia terminu ważności danej wizy pobytowej wydanej temu obywatelowi RP.

Pozwolenia na pracę mogą być wydane jedynie wówczas, gdy w Ukrainie lub określonym regionie tego kraju brak jest wykwalifikowanych pracowników dla wykonania danej pracy lub gdy istnieją inne uznane za wystarczające przesłanki dla zatrudnienia pracowników zagranicznych *. Dodatkowym ograniczeniem w tym zakresie jest przepis mówiący, iż jedynie zarejestrowani na Ukrainie płatnicy składek na ubezpieczenia na wypadek bezrobocia i nie mający zadłużenia wobec Funduszu Obowiązkowych Ubezpieczeń Społecznych mogą przyjmować obywateli Polski do pracy na Ukrainie.

Procedura ubiegania się o pozwolenie na pracę dla danego obywatela RP, który ma być zatrudniony w ukraińskim podmiocie gospodarczym, musi być poprzedzona procedurą sprawdzenia czy na dane stanowisko nie może być zatrudniony obywatel Ukrainy (z procedury tej zwolnieni są jedynie obywatele RP, którzy udowodnią, iż istnieją wystarczające przesłanki dla ich zatrudnienia – patrz powyżej).

Pozwolenia na pracę wydawane są przez Państwową Służbę Zatrudnienia Ukrainy (www.dcz.gov.ua) lub jej oddziały terenowe (obwodowe centra zatrudnienia) na okres do 1 roku, z możliwością jego późniejszego przedłużenia (wniosek taki musi zostać złożony maksymalnie na 20 dni kalendarzowych przed upłynięciem terminu pozwolenia na pracę). W przypadku pracowników, którzy zostali czasowo oddelegowani do pracy na Ukrainie, pozwolenie to wydawane jest na okres maksymalnie 3 lat z możliwością przedłużenia na okres kolejnych 2 lat.

Istotnym jest także fakt, iż pracodawca zobowiązany jest informować stosowne oddziały Państwowej Służby Zatrudnienia Ukrainy – w terminie 3 dni – o rozpoczęciu/zakończeniu pracy przez danego obywatela Polski, a także zarejestrować go w lokalnych strukturach Państwowej Służby Migracyjnej Ukrainy. W przypadku niestawienia się obywatela Polski do pracy pracodawca zobowiązany jest – w terminie 3 dni – poinformować o tym fakcie Państwową Służbę Zatrudnienia, służby graniczne i właściwe struktury Państwowej Służby Migracyjnej Ukrainy. Ponadto, rozwiązanie umowy o pracę z obywatelem Polski – niezależnie od okoliczności – skutkuje anulowaniem pozwolenia o pracę.

Obowiązek wizowy

Obywatele RP, podejmujący zatrudnienie na Ukrainie, przed wyjazdem do tego kraju mają obowiązek uzyskania stosownej wizy – wizy „D” (typ „D 05/04” w przypadku pracy w firmie lub typ „D 05/09” w przypadku pracy w banku) ***. Wiza typu „D” jest wizą długoterminową, wydawaną w przypadku obywateli RP udających się do pracy na Ukrainę, jako wiza jednorazowa ważna na okres 45 dni (w okresie tym obywatele polscy zobowiązani są do zalegalizowania swojego pobytu poprzez uzyskanie

* Zgodnie z ukraińskim prawem za wystarczające przesłanki dla zatrudnienia pracowników zagranicznych uznaje się: ubieganie się o pozwolenie na pracę na stanowisku kierowniczym (kierownik, zastępca kierownika lub inne stanowisko kierownicze w danym podmiocie) przez obcokrajowca, który jest założycielem lub współzałożycielem danego podmiotu gospodarczego lub ubieganie się o pozwolenie na pracę przez obcokrajowca, który jest właścicielem praw autorskich lub praw pokrewnych i ma podjąć pracę na Ukrainie w związku z tymi prawami.

*** Obowiązek uzyskiwania tej wizy nie dotyczy obywateli RP czasowo oddelegowanych na Ukrainę w ramach realizacji kontraktu z podmiotem ukraińskim na świadczenie usług/wykonanie pracy, a także do pracy w ukraińskich podmiotach bez formalnego zatrudnienia w tych podmiotach, w przypadku gdy pobyt takich osób nie będzie przekraczał łącznie 90 dni w okresie 180 dni. W tego typu przypadkach dany pracownik może wjechać na Ukrainę bez uzyskiwania wizy i legalizacji (rejestracji) swojego pobytu, w oparciu o ogólne zasady wynikające z polsko-ukraińskiej umowy o zasadach ruchu osobowego (patrz punkt 1). W przypadku natomiast gdy pobyt danej osoby czasowo oddelegowanej na Ukrainę przekraczać będzie 90 dni w okresie 180 dni to taka osoba zobowiązana jest do uzyskania wizy i legalizacji (rejestracji) swojego pobytu na Ukrainie na zasadach przewidzianych dla obywateli RP zatrudnianych w ukraińskich firmach.

pozwolenia na pobyt tymczasowy; pozwolenie to uprawnia ich do pobytu na terytorium Ukrainy w okresie ważności tego pozwolenia i wielokrotnego przekraczania granicy bez konieczności uzyskiwania jakichkolwiek innych wiz).

Wizę typu „D” należy uzyskać przed wyjazdem na Ukrainę w jednym z konsulatów generalnych Ukrainy w Polsce lub w jakimkolwiek przedstawicielstwie konsularnym Ukrainy poza granicami tego kraju.

5.3. Nabywanie i wynajem nieruchomości.

Podstawowym aktem prawnym regulującym kwestie obrotu ziemią na Ukrainie jest ustawa nr 2768-III z dnia 25 października 2001 r. (z późn. zm.) „Kodeks ziemski Ukrainy” i akty wykonawcze do tej ustawy, natomiast w zakresie dzierżawy ziemi – ustawa nr 161-XIV z dnia 6 października 1998 r. (z późn. zm.) „O dzierżawie ziemi” wraz z aktami wykonawczymi do tej ustawy.

Zgodnie z w/w aktami prawnymi, dostęp obcokrajowców do obrotu ziemią na Ukrainie uzależniony jest od kategorii przeznaczenia danej działki, a także od prawa na jej własność (ziemia stanowiąca własność państwa lub komunalną, ziemia prywatna). W przypadku działek o przeznaczeniu rolnym – niezależnie od formy ich własności – nie mogą one przechodzić na własność zagranicznych osób fizycznych i prawnych. Dodatkowym ograniczeniem w zakresie obrotu ziemią na Ukrainie jest fakt utrzymania – do czasu przyjęcia ustawy o rynku ziemi – moratorium na obrót tego typu działkami*. Za kwestie regulacji w zakresie obrotu gruntami na Ukrainie odpowiada Państwowa Agencja Ukrainy ds. Ziemi (www.dazru.gov.ua). Na stronie w/w agencji znaleźć można m.in. informacje na temat przeprowadzanych przetargów w sprawie sprzedaży ziemi oraz informacje na temat normatywnej wyceny gruntów.

W przypadku pozostałych rodzajów gruntów (w tym przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej) na dzień dzisiejszy na Ukrainie nie obowiązują żadne ograniczenia w zakresie ich obrotu czy dzierżawy (maksymalny okres dzierżawy – 49 lat).

Zakup lub wynajem nieruchomości (zarówno mieszkalnych, jak i biurowych) na Ukrainie odbywa się na zasadach rynkowych. Przy poszukiwaniu mieszkania lub biura na Ukrainie polecamy skorzystać z usług profesjonalnych agencji nieruchomości.

Na stronie internetowej Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Kijowie (www.kiev.trade.gov.pl), w zakładce „Aktualności” oraz „Analizy rynkowe”, publikowane są tygodniowe i miesięczne dane dotyczące średnich cen na tego typu nieruchomości w Kijowie (ceny na nieruchomości w pozostałych miastach i regionach Ukrainy są z reguły niższe).

Średnia cena mieszkań w Kijowie na rynku pierwotnym w 2014 r. wyniosła:

- mieszkania klasy „ekonom” – 11.371 UAH za 1 m² (wzrost o 14,4% w porównaniu z początkiem roku 2014 r.): jednopokojowe – 11.312 UAH za 1 m² (wzrost o 13,3%); dwupokojowe – 11.316 UAH za 1 m² (wzrost o 14,5%); trzypokojowe: 11.579 UAH za 1 m² (wzrost o 18,6%); czteropokojowe oraz większe – 11.386 UAH za 1 m² (wzrost o 20,3%);

* Obowiązujące aktualnie na Ukrainie moratorium na obrót ziemią o przeznaczeniu rolnym ma na dzień dzisiejszy obowiązywać do 1 stycznia 2016 r. Moratorium to ma jednak zostać zniesione dopiero po przyjęciu przez ukraiński parlament ustawy „O rynku ziemi”. Ustawa „O państwowym katastrze ziemskim” uchwalona została na początku lipca 2011 r., prace nad ustawą „O rynku ziemi” obecnie zostały wstrzymane przez władze Ukrainy.

- mieszkania klasy „biznes” - 19.434 UAH za 1 m² (wzrost o 28,2%): jednopokojowe – 18.687UAH za 1 m² (wzrost o 24,5,3%); dwupokojowe – 19.646UAH za 1 m² (wzrost o 31,2%); trzypokojowe: 19.830UAH za 1 m² (wzrost o 31,3%); czteropokojowe oraz większe – 19.929UAH za 1 m² (wzrost o 26,6%);
- mieszkania klasy „premium” - 27.989 UAH za 1 m² (wzrost o 26,6%): jednopokojowe – 29.335 UAH za 1 m² (wzrost o 33,6%); dwupokojowe – 26.936 UAH za 1 m² (wzrost o 22,04%); trzypokojowe: 27.869 UAH za 1 m² (wzrost o 26,2%); czteropokojowe oraz większe – 28.373 UAH za 1 m² (wzrost o 32,6%).

Średnia cena sprzedaży mieszkań w Kijowie na rynku wtórnym w roku 2014 wyniosła 22.140 UAH za 1 m² (wzrost o 63% w porównaniu z początkiem 2014 r.).

5.4. System zamówień publicznych¹.

Od dnia 20 kwietnia 2014 r. procedury zamówień publicznych na Ukrainie odbywają się w oparciu o zapisy nowej - uchwalonej na początku kwietnia 2014 r. ustawy „O realizacji zamówień publicznych” nr 1197-VII z dnia 10 kwietnia 2014 r. (z późn. zm.). Za koordynację systemu zamówień publicznych na Ukrainie odpowiada Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego i Handlu Ukrainy (www.me.gov.ua). Do obowiązków tego resortu należy m.in.: udzielanie odpowiedzi i wyjaśnień w sprawie przepisów regulujących funkcjonowanie systemu zamówień publicznych oraz prowadzenie państwowego Portalu Zamówień Publicznych Ukrainy (www.tender.me.gov.ua). Resort ten odpowiada także za kontrolę prawidłowości przeprowadzania procedur zamówień publicznych (przy czym należy pamiętać, iż zgodnie z ukraińskim prawem zamówień publicznych w/w ministerstwo, a także inne organy administracji publicznej Ukrainy upoważnione do kontrolowania procedur zamówień publicznych, nie mają prawa ingerować w przebieg danej procedury zamówienia publicznego).

Z kolei organem rozpatrywania skarg uczestników postępowań zamówień publicznych wyznaczony został Komitet Antymonopolowy Ukrainy (www.amc.gov.ua). Ukraińskie i zagraniczne podmioty mogą uczestniczyć w procedurach zamówień publicznych na równych prawach.

Zgodnie z obowiązującymi na Ukrainie przepisami, przeprowadzanie procedur zamówień publicznych jest wymagane gdy zakładana wartość przedmiotu zamówienia przekracza 100 tys. UAH (bez VAT) w przypadku towarów i usług oraz 1 mln UAH w przypadku prac, przy czym podmiot zamawiający nie może dokonywać podziału zamówienia w celu obejścia procedur zamówień publicznych przewidzianych w ustawie.

Ogłoszenia dotyczące zamówień publicznych na Ukrainie muszą być publikowane w państwowym portalu zamówień publicznych (www.tender.me.gov.ua), przy czym informacje te powinny być jednakowo brzmiące (w razie rozbieżności rozstrzygające są informacje opublikowane na w/w portalu). Ogłoszenia o zamówieniu publicznym zamawiający może również zamieścić, według swojego uznania, na swojej stronie internetowej (w przypadku jej posiadania, w zakładce „Державні закупівлі”), w wybranych przez niego środkach masowego przekazu lub na stronach internetowych organów władz samorządowych. W przypadku natomiast, gdy wartość zamówienia publicznego przekracza 200 tys. EUR w przypadku zamówienia towarów, 300 tys. EUR w przypadku usług oraz 500 tys. EUR w przypadku prac podmiot zamawiający ma obowiązek umieszczenia ogłoszenia o procedurze zamówienia publicznego w języku angielskim na w/w portalu zamówień publicznych.

¹ Źródło: Opracowanie Wydziału Promocji, Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Kijowie „Zamówienia publiczne”, pełna informacja na stronie www.kiev.trade.gov.pl/pl/przewodnik/article/detail,268,Zamowienia_publiczne.html (zawiera również tekst ustawy).

W przypadku zamówień publicznych finansowanych lub współfinansowanych ze środków kredytów czy pożyczek otrzymanych przez Ukrainę od międzynarodowych instytucji finansowych (w tym m.in. od Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju czy Europejskiego Banku Inwestycyjnego) zamówienia te odbywają się w oparciu o procedury ustanowione przez daną instytucję, a w przypadku braku takich procedur – w oparciu o prawo wewnętrzne Ukrainy.

Za podstawowy rodzaj procedury zamówienia publicznego uważana jest procedura przetargu otwartego, ponadto ukraińskie prawo zamówień publicznych przewiduje następujące rodzaje procedur zamówień publicznych: przetarg dwuetapowy, zapytanie cenowe (wycena), wstępną kwalifikację, zakup u jednego wykonawcy, przetarg elektroniczny.

5.5. Ochrona własności przemysłowej i intelektualnej.

Ochrona własności intelektualnej na Ukrainie opiera się na przepisach szeregu umów międzynarodowych, których stroną jest Ukraina, w tym m.in.:

- Konwencji Paryskiej o ochronie własności przemysłowej z 1883 r.,
- Konwencji Berneńskiej o ochronie utworów literackich i artystycznych z 1886 r.,
- Porozumienia Madryckiego o międzynarodowej rejestracji znaków z 1891 r.,
- Powszechnej Konwencji o prawie autorskim z 1952 r.,
- Porozumienia Nicejskiego o klasyfikacji towarów i usług dla celów rejestracji znaków z 1957/1979 r.,
- Międzynarodowej (Rzymskiej) Konwencji o ochronie wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych z 1961 r.,
- Konwencji powołującej Światową Organizację Własności Intelektualnej (WIPO) z 1967 r.,
- Traktatu o współpracy patentowej z 1970 r.,
- Konwencji Genewskiej o ochronie producentów fonogramów przed nieuprawnionym kopiowaniem fonogramów z 1971 r.,
- Protokołu do Porozumienia Madryckiego o międzynarodowej rejestracji znaków z 1989 r.,
- Porozumienia Haskiego o międzynarodowej rejestracji wzorów przemysłowych oraz aktów haskiego i genewskiego tego Porozumienia,
- Traktatu WIPO o prawie autorskim z 1996 r.,
- Traktatu Budapeszteńskiego o międzynarodowym uznawaniu depozytu drobnoustrojów dla celów postępowania patentowego.

Ukraińskie prawodawstwo z zakresu PWI ma swoją podstawę w zapisach Konstytucji Ukrainy. Zgodnie z jej art. 41 „Każdy ma prawo posiadać, korzystać i rozporządzać swoją własnością, efektami swojej intelektualnej, twórczej działalności”. Z kolei art. 54 stwierdza, iż „Obywatelom gwarantuje się wolność twórczości literackiej, artystycznej, naukowej i technicznej, ochronę własności intelektualnej, ich praw autorskich, interesów moralnych i materialnych, jakie wiążą się z różnymi rodzajami działalności intelektualnej. Każdy obywatel ma prawo do efektów swojej intelektualnej, twórczej działalności; nikt nie może wykorzystywać lub rozpowszechniać ich bez jego zgody, za wyjątkiem sytuacji przewidzianych prawem”.

Regulacje dotyczące PWI są zawarte m.in. w Kodeksach Cywilnym, Gospodarczym, Celnym, Karnym i Administracyjnym oraz kilkudziesięciu innych ustawach. Istnieje również kilkanaście wyspecjalizowanych ustaw w sferze ochrony własności intelektualnej. Za najważniejszą i najbardziej nowoczesną regulację w sferze PWI na Ukrainie uważa się przyjęty w 2003 r. i obowiązujący od 1 stycznia 2004 r. Kodeks Cywilny Ukrainy. Po raz pierwszy w historii prawodawstwa Ukrainy tematyce PWI poświęcono odrębną część skodyfikowanego aktu prawnego. Księga 4 KC Ukrainy nosi tytuł „Prawo własności intelektualnej” i składa się z 12 rozdziałów oraz 90 artykułów.

Ukraina posiada uregulowania prawne w zakresie ochrony własności intelektualnej, pozwalające na nabywanie, wykorzystywanie i ochronę praw własności intelektualnej w odniesieniu do różnych obiektów, począwszy od prac artystycznych i literackich, poprzez wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe i znaki towarowe, a kończąc na oznaczeniach geograficznych, programach komputerowych i odmianach roślin. Jednocześnie w ukraińskim prawodawstwie dotyczącym tej sfery nadal występują istotne niedoskonałości, luki i sprzeczności, a pomimo nowoczesnych rozwiązań prawnych, praktyka pozostawia wiele do życzenia.

Pomimo dość dobrze uregulowanego tego zagadnienia w przepisach prawnych, w praktyce jednak ochrona praw autorskich i pokrewnych jest dość problemowa. Dlatego też zalecamy przy sprzedaży towarów na rynku ukraińskim zarejestrowanie znaków towarowych – co ułatwi ewentualne późniejsze dochodzenie praw do Państwa towarów.

Rejestrację znaków towarowych prowadzi Państwowa Służba Własności Intelektualnej Ukrainy, na której stronie internetowej (<http://sips.gov.ua>) znajduje się kompleksowa informacja na temat obowiązujących na Ukrainie przepisów w zakresie ochrony praw i własności oraz trybu składania stosownych wniosków (w celu zarejestrowania danego znaku towarowego należy złożyć podanie o rejestrację znaku towarowego, jego rysunek, wykaz towarów i usług, które mają być objęte znakiem towarowym, inne wymagane dokumenty wraz z potwierdzeniem wniesienia należnych opłat).

5.6. Akty prawne regulujące aktywność inwestorów zagranicznych i kwestie podatkowe

Szczegółowe omówienia aktów prawnych zawierają opracowania Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Kijowie (dostępne na stronie www.kiev.trade.gov.pl/pl/przewodnik):

- opracowanie „[Możliwości prowadzenia działalności gospodarczej na Ukrainie przez podmioty zagraniczne](#)”,
- opracowanie „[Rejestracja działalności gospodarczej na Ukrainie](#)”,
- opracowanie „[Państwowa regulacja działalności gospodarczej na Ukrainie](#)”,
- opracowanie „[Pomoc publiczna dla inwestorów zagranicznych na Ukrainie](#)”,
- opracowanie „[Podatki i składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne](#)”.

Wszystkie akty prawne omawiane w ww. opracowaniach można odnaleźć w wyszukiwarkach internetowych <http://search.ligazakon.ua> i <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> (wpisując numer ustawy/rozporządzenia). Linki do najważniejszych aktów prawnych regulujących kwestie gospodarcze znajdują się poniżej:

- Ustawa nr 436-IV z 16 stycznia 2003 r. (z późn. zm.) „[Kodeks gospodarczy Ukrainy](#)”
- Ustawa nr 435-IV z 16 stycznia 2003 r. (z późn. zm.) „[Kodeks cywilny Ukrainy](#)”
- Ustawa nr 2755-VI z 2 grudnia 2010 r. (z późn. zm.) „[Kodeks podatkowy Ukrainy](#)”
- Ustawa nr 4495-VI z 13 marca 2012 r. (z późn. zm.) „[Kodeks celny Ukrainy](#)”
- Ustawa nr 514-VI z dnia 17 września 2008 r. (z późn. zm.) „[O spółkach akcyjnych](#)”
- Ustawa nr 1576-XII z dnia 19 września 1991 r. (z późn. zm.) „[O spółkach gospodarczych](#)”
- Ustawa Rady Najwyższej nr 93/96-BP z dnia 19 marca 1996 r. (z późn. zm.) „[O zasadach zagranicznego inwestowania](#)”

6. Przydatne kontakty i linki.

6.1. Strony internetowe wybranych organów administracji publicznej (głównie gospodarczej)

www.president.gov.ua	strona Prezydenta Ukrainy
www.rada.gov.ua	strona Rady Najwyższej Ukrainy
www.kmu.gov.ua	strona Gabinetu Ministrów Ukrainy
http://mfa.gov.ua	strona Ministerstwa Spraw Zagranicznych Ukrainy
www.minfin.gov.ua	strona Ministerstwa Finansów Ukrainy
www.me.gov.ua	strona Ministerstwa Rozwoju Gospodarczego i Handlu Ukrainy
www.minagro.gov.ua	strona Ministerstwa Polityki Rolnej i Gospodarki Żywnościowej Ukrainy
http://mpe.kmu.gov.ua	strona Ministerstwa Energetyki i Przemysłu Węglowego Ukrainy
www.mtu.gov.ua	strona Ministerstwa Infrastruktury Ukrainy
www.minregionbud.gov.ua	strona Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Budownictwa i Gospodarki Mieszkaniowo-Komunalnej Ukrainy
http://mincult.kmu.gov.ua	strona Ministerstwa Kultury Ukrainy
www.mlsp.gov.ua	strona Ministerstwa Polityki Socjalnej Ukrainy
www.menr.gov.ua	strona Ministerstwa Ekologii i Zasobów Naturalnych Ukrainy
http://minrd.gov.ua	strona Ministerstwa Dochodów i Opłat Ukrainy
www.bank.gov.ua	strona Narodowego Banku Ukrainy
www.ukrstat.gov.ua	strona Państwowej Służby Statystyki Ukrainy
www.dkrp.gov.ua	strona Państwowej Służby Ukrainy ds. Polityki Regulacyjnej i Rozwoju Przedsiębiorczości
www.ukrproject.gov.ua	strony Państwowej Agencji Ukrainy
http://investukraine.com/	ds. Inwestycji i Zarządzania Projektami Narodowymi Ukrainy
www.amc.gov.ua	strona Komitetu Antymonopolowego Ukrainy
www.kmu.gov.ua/reserv/control	strona Państwowej Agencji Rezerw Ukrainy
www.sdfm.gov.ua	strona Państwowej Służby Monitoringu Finansowego Ukrainy
www.naer.gov.ua	strona Państwowej Agencji Efektywności Energetycznej i Energooszczędności Ukrainy
www.spfu.gov.ua	strona Funduszu Majątku Państwowego Ukrainy
www.dfp.gov.ua	strona Państwowej Komisji
www.ssmc.gov.ua	ds. Regulowania Rynków Usług Finansowych Ukrainy
www.nerc.gov.ua	strona Państwowej Komisji ds. Papierów Wartościowych i Rynku Kapitałowego Ukrainy
www.neia.gov.ua	strona Narodowej Komisji
www.sdip.gov.ua	Regulowania Elektroenergetyki Ukrainy
	strona Państwowej Agencji
	Inwestycji Ekologicznych Ukrainy
	strona Państwowej Służby Własności Intelektualnej Ukrainy

6.2. Samorząd gospodarczy.

www.ucci.org.ua	strona Izby Przemysłowo-Handlowej Ukrainy (centralnej organizacji tego typu na Ukrainie); na stronie tej znajdują się także dane teleadresowe regionalnych izb przemysłowo-handlowych Ukrainy
www.puizba.pl	strona Polsko-Ukraińskiej Izby Gospodarczej
www.msppu.org.ua	strona Międzynarodowego Stowarzyszenia Przedsiębiorców Polskich na

www.eba.com.ua Ukrainie
strona European Business Association – czołowego stowarzyszenia inwestorów zagranicznych na Ukrainie

6.3. Oficjalna prasa ekonomiczna i ważne portale internetowe.

www.apk-inform.com portal internetowy poświęcony ukraińskiemu rolnictwu
www.liga.net portal biznesowy wydawnictwa LIGABiznesInform, z rozbudowaną bazą ustawodawstwa ekonomicznego
www.rbc.ua strona ukraińskiego przedstawicielstwa rosyjskiej agencji RBK, specjalizująca się na informacjach gospodarczych, finansowych, jak też politycznych
www.business.ua portal internetowy gazety „Biznes”
www.eizvestia.com strona internetowa dziennika „Ekonomiczeskije Izwestia”
www.delo.ua strona dziennika ekonomicznego „Diło”
www.kommersant.ua strona wiodącego dziennika ekonomicznego „Kommersant-Ukraina”
www.investgazeta.net strona czołowego tygodnika ekonomicznego „InvestGazeta”
www.kontrakty.com.ua strona czołowego tygodnika ekonomicznego „Hałyćkie Kontrakty”
www.korrespondent.net strona tygodnika „Korrespondent” z aktualizowanym na bieżąco serwisem informacyjnym
www.unian.net strona ukraińskiej agencji informacyjnej UNIAN z aktualizowanym na bieżąco serwisem informacyjnym
www.pravda.com.ua serwis internetowy „Ukraińska Prawda” z aktualizowanym na bieżąco serwisem informacyjnym

6.4. Inne strony o charakterze ekonomicznym – ośrodki eksperckie.

<http://razumkov.org.ua> strona Centrum im. Razumkova
www.case-ukraine.com.ua strona ukraińskiego oddziału Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych
www.icps.kiev.ua strona Międzynarodowego Centrum Badań Perspektywicznych
<http://institute.gorshenin.ua> strona Instytutu Gorszenina
www.bleyzerfoundation.org strona Fundacji Bleyzer’a
<http://ua-energy.org> strona Ukraińska Energetyka
<http://nomos.com.ua> strona Centrum NOMOS

6.5. Ambasada RP w Kijowie

<http://kijow.msz.gov.pl> strona Ambasady RP w Kijowie
www.kiev.trade.gov.pl strona Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Kijowie